

**PIPI TÉR ÓVODA
FÄRBERKAMILLE
KINDERGARTEN**
Szombathely, Bem József u. 9/C
9700

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

Készítette: Az óvoda nevelőtestülete

Véleményezési jogot gyakorolt: Szülők Közössége

Egyetértési jogot gyakorolt: Szombathely Megyei Jogú Város

Német Önkormányzata

TARTALOMJEGYZÉK

I. Bevezetés	4
1. Az intézmény általános jellemzői	4
2. A Pipitér Óvoda – Färberkamille Kindergarten bemutatása	4
II. Az óvodai nevelés célja, alapelve	6
III. Gyermekkép, óvodakép	9
1. Gyermekképünk	9
1.1. A német nemzetiségi nevelés	9
1.2. A Montessori pedagógia	10
1.3. A néphagyományon alapuló kézművesség	13
2. Óvodaképünk	13
IV. Az óvodai nevelés feladatai	14
1. Az egészséges életmód alakítása – egészségfejlesztési program	14
1.1. Egészséges táplálkozás	15
1.2. Mindennapos testnevelés, testmozgás	16
1.3. Személyi higiéné	17
1.4. Testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szennvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése	18
1.5. A bántalmazás, erőszak megelőzése	19
1.6. Baleset megelőzés és elsősegélynyújtás	22
2. Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés	24
2.1. A befogadás	24
2.2. A gyermek érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelése	25
2.3. Az értékelés és jutalmazás	27
3. Az anyanyelvi – német nemzetiségi és értelmi fejlesztés és nevelés	28
V. Az óvodai élet tevékenységformái	30
1. A játék – játékba integrált tanulás	31
1.1. A Montessori eszközrendszer	31
1.2. A fejlesztő játék és a Montessori eszközök	31

2. Külső világ tevékeny megismerése – kozmikus nevelés, matematikai gondolkodás fejlesztése	38
3. Verselés, mesélés	42
4. Rajzolás, mintázás, kézi munka – művészeti nevelés	44
5. Ének – zene, énekes játék	46
6. Mozgás	48
7. Munka jellegű tevékenységek	50
8. Tanulás	51
8.1. Az iskolai alkalmasság	52
8.2. Az iskolába lépés feltételei	54
VI. Az óvodai élet megszervezése	54
1. Személyi feltételek	54
2. Tárgyi feltételek	56
3. Szervezeti és időkeretek	57
3.1. A csoportok megszervezése	57
3.2. A napirend kialakításának alapelvei a Pipitér Óvoda – Färberkamille Kindergartenben	58
3.3. Napirend	58
3.4. A gyermekközösségi programok szervezése	59
VII. Az óvoda gyermekvédelmi feladatai, szociális hátrányok enyhítése, esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések	61
VIII. Az óvoda kapcsolatrendszere	63
IX. A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése, rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységek	66
X. A pedagógiai program megvalósításához szükséges eszközök és felszerelések jegyzéke	69
XI. Irodalomjegyzék	70
XII. Legitimációs záradék	71

I. BEVEZETÉS

1. Az intézmény általános jellemzői

Az óvoda neve és székhelye:

Pipitér Óvoda

9700 Szombathely, Bem József u. 9/C

Färberkamille Kindergarten

Telefon: 94/501-541; 94/501-542 (Fax); 20/503-3214

Honlap: www.pipiterovoda.hu

A fenntartó neve és címe: Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata

9700-Szombathely, Kossuth L. u. 1-3.

Az óvodai csoportok száma: 6

Férőhelyek száma: 150

2. A Pipitér Óvoda – Färberkamille Kindergarten bemutatása

Óvodánkban 1972 óta folyik a minket választó szülők gyermekeinek nevelése. Kezdetben 12 majd 8 csoportos óvodaként működünk. 1996 őszétől a demográfiai hullám csökkenése miatt 200 férőhelyes intézmény lettünk, majd 7, illetve 2005. nevelési évtől 6 csoporttal működik óvodánk.

Jelenleg 6 gyermekcsoporttal, ebből két német nemzetiségi nyelvi nevelést folytató csoporttal kínáljuk a hatékony, eredményes és sokoldalú nevelést, személyiségfejlesztést. Óvodánk lakótelepi óvoda, csendes, jó levegőjű környezetben. Tágas, árnyas, fákkal övezett udvara lehetőséget ad arra, hogy az ide járó gyermekek szociokulturális szükségleteit ki tudja elégíteni. A gyermekek esztétikus környezetben, a szülők igényeit is figyelembe véve, szakmailag jól felkészült nevelőtestülettel együtt, szeretetteljes légkörben töltik napjaikat. Az épület a 6 csoportra való visszatéréssel kényelmesebb, praktikusabb lett. A használatlan csoportszobákból, helyiségekből tornaszoba, fejlesztő szoba, logopédiai – nyelvi szoba, illetve az egészségmegőrzést szolgáló só-szoba lett.

Helyi nevelési programunk három alappillérre:

- *a német nemzetiségi nevelés*
- *a Montessori szellemű pedagógia*
- *és a néphagyományon alapuló kézművesség ötvözete.*

A gyermekeket 23 fős személyzet látja el.

Fontosnak tartjuk az óvodapedagógusok állandó továbbképzését, a módszertani, pszichológiai-pedagógiai ismeretek folyamatos korszerűsítését.

Mivel óvodánk a nyugati régióban egyedülálló módon Montessori Bázisóvodaként is működik, nagy hangsúlyt fektetünk az óvodapedagógusok Montessori szellemű pedagógiai továbbképzésére is.

Az 1980-as évektől kezdve nevelőtestületünk érdeklődése a reformpedagógiák felé fordult. A Montessori pedagógia egyre több kollégánk érdeklődését keltette fel a gyermekközpontúságával, a gyermeki önállóság, kreativitás, toleráns, másságot elfogadó, egyetemes témákkal is foglalkozó szellemiségével. Amikor saját program készítésére került sor, innovatív pedagógiai alapként a Montessori szellemű nevelést ötvöztük a néphagyományon alapuló kézművességgel és a német nemzetiségi neveléssel. 1999-től dolgozik óvodánk Maria Montessori egyedülálló pedagógiájának segítségével. A Montessori pedagógiából átvettük a számunkra lényeges elemeket, azaz a speciális eszközrendszert, és mindazt a nevelési koncepciót, szellemiséget, ami a mai kor gyermekeinek is időszerű. Az eltelt évek gyakorlata és eredményei mind azt bizonyítja, hogy helyes úton járunk.

2012. márciusától megkaptuk a **Minősített Montessori Óvoda** címet. Óvodapedagógusaink elkötelezettek, képesek megújulni, következetesek a teljesítendő feladatok tekintetében. Pedagógiai Programunk eredményes, sikeres. Munkánk középpontjában mindig a gyermek áll.

A Pedagógiai Program elkészítése során figyelembe vettük a törvényi szabályozásokat, szakmai helyzetelemzést, partneri elvárásokat és a szakmai – pedagógiai hagyományainkat.

- 2011 évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről (továbbiakban: Nkt.)
- 2012. évi CXXIV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény módosításáról
- 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

- Az 1997. XXXI. törvény a gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról /továbbiakban: Gyvt./
- 2012. I. törvény a munka törvénykönyvéről
- A módosított a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992.XXXIII. törvény /továbbiakban: Kjt./ és a végrehajtási rendeletei
- A többször módosított 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról /továbbiakban: Kt./
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és köznevelési intézmények névhasználatáról /továbbiakban: EMMI r./
- 15/2013.(II.26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működésére
- Az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény
- 368/2011. (XII.31.) kormányrendelet Az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról
- A Kormány 363/2012. (XII.17.) Kormányrendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- Az emberi erőforrások miniszterének 32/2012. (X.8.) EMMI rendelete a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve kiadásáról
- 24/1998.(IV.29.) IKIM-NM együttes rendelet a gyermek játékszerek biz-tonsági követelményeiről, vizsgálatáról és tanúsításáról
- 78/2003.(XI.27.) GKM rendelet a játszótéri eszközök biztonságáról
- 1999. évi XLII. Törvény a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól
- 26/1997. /IX.3./ NM rendelet az iskola-egészségügyi ellátásról
- 51/1997. (XII.18.) NM. rendelet a kötelező egészségbiztosítás keretében igénybe vehető betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatásokról és a szűrővizsgálatok igazolásáról
- a 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól
- Szombathely Megyei Jogú Város Közgyűlésének óvodai ágazatra szóló határozatai

Jelen módosítás alapja a 2011. évi CXCV. törvény a Nemzeti Köznevelésről, és a 363/2012 (XII.17.) Kormány rendelet az óvodai nevelés országos alapprogramjáról.

II. AZ ÓVODAI NEVELÉS CÉLJA, ALAPELVEI

Cél:

Az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődésének, a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítése az életkori, egyéni sajátosságaik, az egyenlő hozzáférés figyelembevételével, a családi nevelés kiegészítése.

A gyermekek egyéni fejlettségéhez, igényeikhez, szükségleteikhez, érési tempójukhoz igazodó, a gyermeki szabadságot tiszteletben tartó differenciált személyiségfejlesztés, hátránykompenzálás és tehetséggondozás a tanuláshoz szükséges képességek és részképességek megalapozása a játékban és szervezett tevékenységekbe ágyazottan.

Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése.

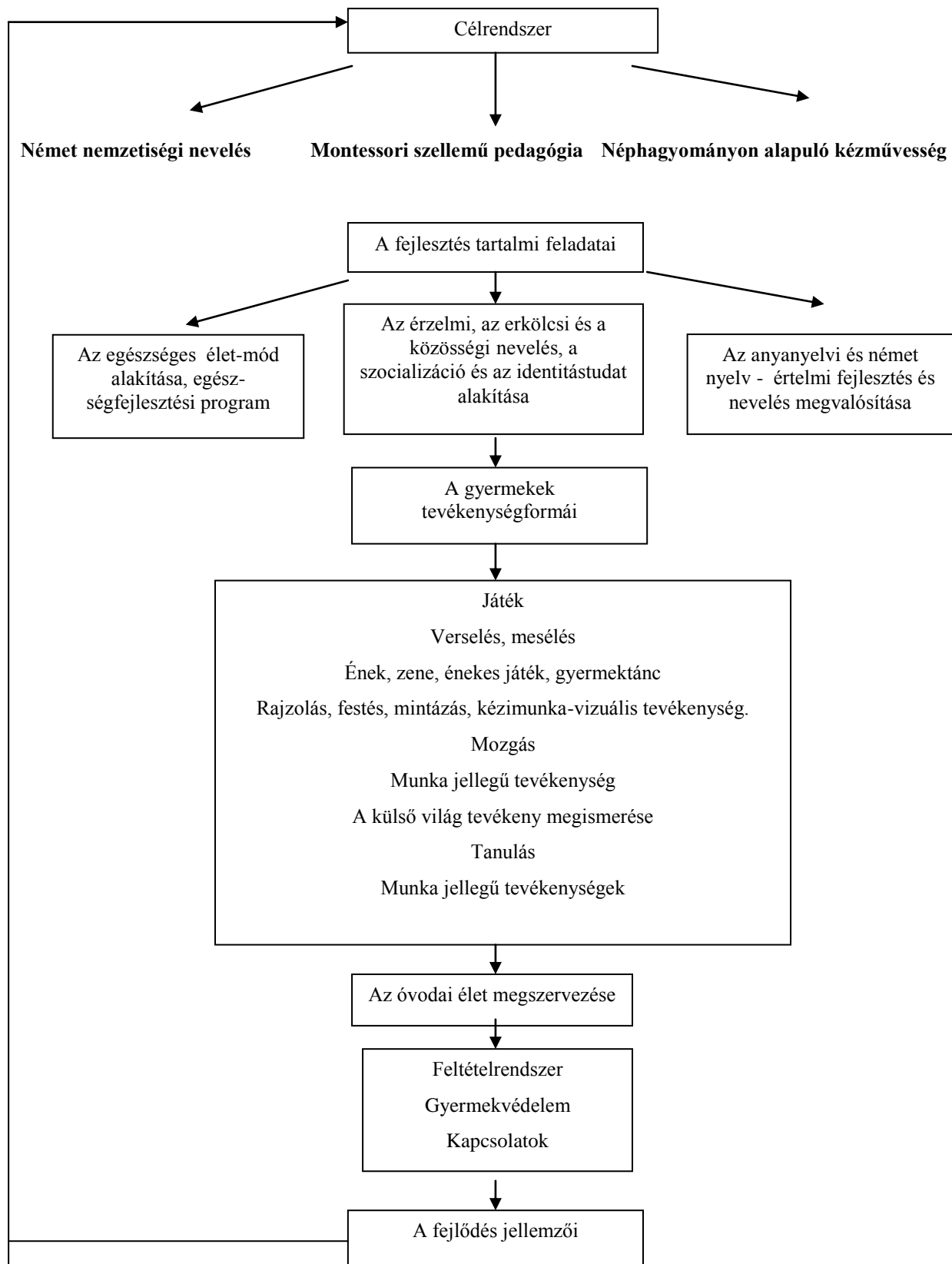
Értékek, amelyek közvetítését vállaljuk:

- ☒ Szeretet
- ☒ Elfogadás és tisztelet
- ☒ Bizalom
- ☒ Egészséges életmód
- ☒ Anyanyelvi kultúra/német nemzetiségi nyelv és kultúra
- ☒ Tudás
- ☒ Viselkedés kultúra
- ☒ Rendszeretet
- ☒ Esztétikai érzék
- ☒ Természetvédelem-környezettudatosság
- ☒ Városunk kulturális értékei
- ☒ Hagyományok/német nemzetiségi hagyományápolás

Nevelési alapelveink:

Intézményünk több évtizede biztosítja a környező lakótelep és Szombathely város gyermekeinek óvodai ellátását. Igényes, színvonalas, a gyermekek fejlődéséhez szükséges környezettel, eszközökkel, játékokkal rendelkezik óvodánk. Munkatársaink széles körű szakmai tudással, sok éves gazdag tapasztalattal, de ugyanakkor fiatalos lendülettel, elhivatottsággal végzik nevelő munkájukat. **A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek számára** igyekszünk biztosítani a szükséges segítséget, gondozást és nevelést.

A PIPITÉR ÓVODA – FÄRBERKAMILLE KINDERGARTEN PEDAGÓGIAI PROGRAMJÁNAK RENDSZERÁBRÁJA

III. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

1. Gyermekképünk

Független, önmagát ellátni képes, szorgalmas, kreatív, önálló gondolkodású, problémamegoldó, segítőkész, együttműködni képes, befogadó, toleráns ember formálása.

Hitvallásunk és célunk összehangolása sajátos, városunkban egyedüli pedagógiai programban öltött formát.

Pedagógiai Programunk: a német nemzetiségi nevelés, a Montessori szellemű pedagógia és a néphagyományon alapuló kézművesség ötvözete.

1.1. A német nemzetiségi nevelés

Szombathely Megyei Jogú Város Német Önkormányzatának igényei és a törvényi szabályozás lehetőségeinek következményeként jött létre az intézményben két német nemzetiségi csoport. Elsődleges cél a nyelv megszerettetése, játékokkal, mondókákkal, hintáztatókkal, lovagoltatókkal, rajzos versikékkel, dalokkal, egyszerűbb gyermektáncokkal, hétköznapi szituációs helyzetekkel.

Az idegen nyelv „oktatás” ebben az életkorban kizárólag játékon alapul. A német nemzetiségi nevelés keretében, minden év novemberében ápoljuk a Szent Márton napi hagyományokat, német és magyar nyelven egyaránt. (Sankt Martin Fest) Nemzetiségi találkozókön szerepelünk a gyermekekkel, ahol német dalokkal, mondókákkal, dalos körjátékokkal német nemzetiségi népviseletben lépünk színpadra és találkozunk a környéken élő más kisebbségi népekkel, mint a horvátok, a szlovének vagy a romák. Megkóstoljuk ételeiket, megismerjük a szokásaikat, táncukat, zenei kultúrájukat. A más népekkel való közös élmény és találkozás elősegíti egymás megismerését és talán későbbi felnőtt életük során toleránsabbak, elfogadóbbak lesznek, és a helyén tudják kezelni a tőlünk eltérő kultúrákat.

Kiemelten fontosnak érezzük, hogy a gyerekek játékos módon, megismerkedjenek a német nyelvvel, a német kisebbség szokásaival, táncaival, népviseletével, ezáltal lehetőséget adunk nekik gyökereik ápolására, életben tartására. Karácsonyi előzetesként minden évben közös adventi gyertyagyújtásra invitáljuk a szülőket és a hozzátartozókat. Igyekszünk kihasználni az osztrák határ közelségét, és a szomszédos

oberwarti óvodásokkal is tartjuk a kapcsolatot. Óvodánk 6 gyermekcsoportjából jelenleg 2 csoportban folyik német nemzetiségi nyelvi nevelés.

1.2. A Montessori pedagógia

Maria Montessori olasz orvos-pedagógus első intézménye a Casa dei Bambini 1906-ban nyílt meg Rómában. Néhány évtized után valamennyi kontinensen meghonosodott. Pedagógiai szemléletét, az emberi értékek, a humanizmus, a demokrácia, a gyermekek megbecsülése, és a békére való törekvés hatja át.

A Montessori pedagógia időszerűsége, azzal magyarázható, hogy korunkban a tudományok gyors fejlődése miatt, nem a tudás mennyiségére kell a nevelésnek törekednie, hanem a személyiség formálására, a képességek fejlesztésére, mert ez alapozza meg a konvertibilis tudást!

A pedagógus feladata a tanulás feltételeinek megteremtése és az önálló, tevékenykedő gyereket követve a szükséges segítségnyújtás. Ahhoz, hogy lépést tudjon tartani a kor, a tudomány, akár a gyakorlati munka követelményeinek fejlődésével meg kell újítani a tudását.

Tehát nem csak a lexikális tudás a fontos, hanem a képességek fejlettsége, elsősorban a befogadás képessége, a problémák felismerése, a megoldásukra irányuló készség, a nyitottság az új iránt. Gyermekközpontúság, önállóság a gondolkodásban és a cselekvésben, egyénre szabott fejlesztés, fantázia, kreativitás, sikerélmény jellemzi a Montessori csoportot. A pedagógusok önálló tevékenységre serkentik a gyermekeket. A nevelési térben a gyermek szükségletei szerint választ, cselekszik, saját tevékenysége során tanul.

„Segíts nekem, hogy magam csinálhassam.” mondta Maria Montessori.

A gyermekek nincsenek korcsoport szerint elkülönítve, természetessé válik, hogy a nagyobb segíti a kisebbet.

Kiemelt szerepet kap a másság elfogadása, a tolerancia, az integráció, a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása. A csend gyakorlatok fejlesztik az összpontosítást, a figyelmet, a mozdulatok összerendeződését. A Montessori módszer alkalmazását aprólékosan kidolgozott eszközrendszer segíti. Ezek lehetővé teszik a látó, halló, szagló, tapintó érzék, a matematika képesség fejlesztését, a környezettel kapcsolatos ismeretek bővítését.

Montessori pedagógiai rendszere alkalmazható a nevelés minden szintjén: bölcsődében, óvodában, általános és középiskolában is.

„A Montessori Módszer a gyermek teljes személyiségének elfogadásán alapuló, a gyermek természetes érdeklődésére építő személyiség központú nevelő-oktató módszer.”

Speciális programunkhoz vegyes életkorú csoportszervezési formát választottunk. A kisebb gyermekek tanulnak a nagyobbaktól, a nagyobbak pedig tanítják a kisebbeket, felelnek kérdéseikre, példát mutatnak, ezáltal bővülnek ismereteik. A vegyes korcsoport sokkal több interakcióra, szociális kapcsolatra, kommunikációra nyújt lehetőséget. Fejleszti a segítőkészséget, a beszédfejlődést, a másság elfogadását. Azokat a gyermekeket pedig, akik valamilyen területen korukat meghaladó ütemben fejlődnek, előrehaladásukban segítjük, nincs gátja, felső határa fejlődésüknek. Az iskolaköteles életkort elérő gyermekek közül, azok a gyermekek, akik valamilyen okból kifolyólag nem kerülnek beiskolázásra, továbbra is saját vegyes csoportjukban maradhatnak. A csoportokban családi légkör uralkodik, a testvérek azonos csoportba járhatnak.

Pedagógiai Programunknak megfelelő óvodapedagógus modellünk: A gyermeket szerető óvónőnek feladata a gyermeke megismerése. Minden gyermekben meg kell tudni látni a jót, a fejlődés lehetőségét. Figyelembe kell vennie a gyermek egyéni sajátosságait, különböző eltérő adottságait és szociális háttérét. Fel kell ismerni a segítségnyújtás megfelelő idejét és mértékét, a fejlesztés módját, feladatait. Tisztelni kell a gyermeki személyiséget és egymás tiszteletére és megbecsülésére kell nevelni őket. Az óvodapedagógus mindig legyen ápolts, vonzó, esztétikus, szava halk, beszéde helyes. A szülőkkel, a munkatársakkal és a hivatalos szervekkel minden körülmények között törekedjék a jó viszony kialakítására és megtartására.

Montessori alapelvek:

- Az érzékeny periódusok ideje:

A gyermekek adott életkorára jellemző egy-egy terület, mely fokozatosan intenzív érdeklődésben nyilvánul meg.

- A gyermek szabadsága:

„a választás szabadsága az ember méltóságához vezet. A szabadságot azonban nem lehet megadni, ez az emberi természethez tartozik, s ápolni kell és az emberi jellem fő vonásaként, kell megmutatkoznia.”

- Az előkészített környezet:

Az a nevelési tér, melyben a gyermekek saját belső fejlődési állapotuknak megfelelő pszichés és fizikai valósággal találkoznak.

A környezetnek tartalmaznia kell az önnevelés eszközeit, melyekből saját igényeinek megfelelően választhat. A szabadság és a környezet kölcsönösen feltételezik egymást.

- A munka:

A munka olyan aktivitás, amely sem a felnőttek tanításával, sem azok akaratával nem függ össze. A környezetre hagyjuk, hogy vezesse a gyereket a munkában.

- Az önkontroll:

A gyermek a mindennapos tapasztalatok segítségével elsajátítja annak a lehetőségét, hogy korrigálni tudja a hibáit, ezáltal legyen biztos önmagában. Ez saját lehetőségeinek pontos felmérését jelenti.

Az előkészített környezet:

Általános és elsődleges követelmény, hogy az eszközök és játékok a gyermekek számára elérhető helyen legyenek. Ugyancsak általános követelmény, hogy a csoportszoba szép legyen, derűt sugározzon. A gyermekek által használt eszközök, játékszerek, a tárgyak esztétikus összbnyomást keltsenek. Csoportszobáink világosak, naposak, szépen elhelyezett dísznövényekkel, akváriummal.

A Montessori eszközöket nyitott polcokra helyezzük. Mindig biztosítunk szabad területet is, ahová a gyermekek kis szőnyegeiket letehetik, ha a földön akarnak játszani. (ezeket összegöngyölve az eszközökhöz közeli sarokban tároljuk) Ugyancsak nyitott polcon tartjuk egyéb fejlesztő játékszereinket: a rajzolásához, festéshez, mintázáshoz, formáláshoz szükséges eszközöket. Minden csoportban megtalálhatóak az építő játékok, konstrukciós játékok, kisebb közlekedési eszközök, autók, és társasjátékok. Kialakítottunk polcokkal leválasztott kisebb kuckókat, ahova visszavonulhatnak a gyermekek, ha hangulatuk, játékuk úgy kívánja. Van babasarak (babaszoba és konyha), lehetőleg „igazi” kis háztartási eszközökkel. Elmaradhatatlan a kincsesláda, amelyből mindenféle kelléket bármikor elő lehet varázsolni, és játékaikban kreatívan felhasználni. Hangulatos, szépen dekorált olvasó-sarokban alacsony polcra helyezzük a könyveket. (Maria Montessori vezette be elsőként az óvodai életbe a naposságot, a gyermekméretű bútorzatot és az önkiszolgálást.)

Minden gyermek fényképe ki van téve a falra, alatta a neve. Minden csoport előtt megfelelő helyet biztosítunk, ahová a gyermekek munkáit esztétikusan kihelyezhetjük. A gyermekek

által beállítható naptár, időjárás- és napostábla, a faliújság sem marad el. Minden gyermeknek van elérhető helyen dossziéja vagy saját fiókja, - jellel és névvel ellátva – amelyekbe rajzaikat, egyéb alkotásaikat és kincseiket helyezhetik.

Maria Montessori alapvetőnek tartja a rendet. Minden eszköznek állandó helye van. „A gyermek fejlődésének szabadsága nem azt jelenti, hogy egyszerűen magára hagyjuk a gyermeket, hanem azt, hogy segítő szeretettel emeljük köréje a megfelelő környezetet. Minél tökéletesebb a környezet, annál kevesebb beavatkozásra van szükség a felnőtt részéről.” – írja Montessori

1.3. A néphagyományon alapuló kézművesség

A néphagyományon alapuló kézművességi tevékenységi formák gazdagítják óvodánk kínálatát. Az óvodában eltöltött idő alatt megismerkedhetnek a gyermekek olyan kézműves tevékenységekkel, mint az agyagozás, a szövés, a fonás, a varrás, a nemezelés vagy a gyöngyfűzés. A tevékenységek elsajátításához adott az eszközrendszerünk, rendelkezünk az agyagozáshoz szükséges korongokkal, égetőkemencével. Megtalálhatóak óvodánkban a fonalak és szövőkeretek, szövőbabák, szarvacskák, ruhaanyagok, selymek, gyapjú, és kukoricacsuhé egyaránt. Minden év decemberében megrendezésre kerül a Luca – napi Bütykölő, az adventi időszakban közös kézműves munkadélutánra invitáljuk a szülőket, és Kiszebáb készítéssel illetve a Villőzés népszokással búcsúztatjuk a telet.

2. Óvodaképünk

Feladatunk, hogy biztosítsuk az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit. Az óvoda közvetetten segíti a közösségben történő beilleszkedéshez szükséges személyiségvonások fejlődését. Pedagógiai tevékenységrendszerünk és tárgyi környezetünk segítségével alakítjuk ki a gyermekek környezettudatos magatartását. Azt valljuk, hogy a játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége és így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze.

Az óvoda három főszereplője, a gyermek, az óvodapedagógus és a szülő.

Az óvoda kiegészíti a család nevelési feladatainak ellátását. Óvodánk nyitott a szülők számára, betekintést nyerhetnek gyermekeik óvodai életébe, szülői értekezletek, fogadó órák, befogadás, közös programok, nyílt ünnepek alkalmával.

IV. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

Az óvodai nevelés alapvető elve és feladata, hogy szabadságban, méltóságban tudjon felnőni a gyermek, fajtól, bőrszíntől, anyanyelvtől, vallástól, való megkülönböztetés nélkül. - Ezáltal különleges védelem illeti meg. Mindehhez a gyermekeknek szeretetre és harmóniára van szüksége. A Montessori pedagógia alapelve a gyermek tisztelete, az a hit, hogy minden gyermekben megvan a cselekvési vágy és a világ megismerésének igénye, csak ennek kibontakoztatását elő kell segíteni. Maria Montessori szerint a felfedezés nem lehet csak egyesek kiváltsága. Ezért a tevékenységek szervezésénél alapelvünk, hogy semmit se végezzünk el a gyermekek helyett, amire ők maguk is képesek, de mindenben segítjük őket, amikor arra szükség van – az emberi jogok és az alapvető szabadság tiszteletben tartásával.

Az óvodai nevelés legfőbb feladatai, a személyiségfejlesztés területén:

- Az egészséges életmód alakítása. Egészségfejlesztési program.
- Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés, szocializáció.
- Az anyanyelvi és értelmi fejlesztés megvalósításán belül feladatunknak tekintjük a pszichikus funkciók és részképességek fejlesztését.
- Fontosnak tartjuk a német nemzetiségi identitástudat megőrzését, a német nyelvi nevelést.

1. Az egészséges életmód alakítása – egészségfejlesztési program

Az egészséges életre nevelés, az egészség megtartására, megerősítésére történő felkészítés. A 3-7 éves korosztályra jellemző fiziológiai, életkori sajátosságokat figyelembe véve tervezzük a gondozási tevékenységeket, a mozgásigény kielégítésének feltételeit, az egészség védelmét. Az egészség fejlesztő tevékenység során az egészségi állapot pozitív irányú változása.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az egészséges életmód, betegségmegelőzés és egészségmegőrzés szokásainak megalapozása.
- Mozgásigény kielégítése, és a testi képességek fejlesztése.
- A gyermekek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése.

- A környezet védelméhez kapcsolódó szokások kialakítása.

Az egészségfejlesztés területei:

1. egészséges táplálkozás
2. mindennapos testnevelés, testmozgás
3. személyi higiéné
4. testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése
5. a bántalmazás, erőszak megelőzése
6. baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás

1.1. Egészséges táplálkozás

Alapelvek:

Az óvodásgyermek egészséges táplálkozási szokásainak megerősítését és az óvodai étkeztetés otthoni kiegészítésének (komplettálásának) szorgalmazását szolgálja.

Az óvodásgyermek az ébrenlétének háromnegyed részét az óvodában tölti, ahol az óvodapedagógusok a gyermek testi-szellemi fejlődésének feltételeit igyekeznek biztosítani. A fejlődés alapfeltételei között kiemelt jelentőségű a *gyermek egészséges táplálása*. Az óvodai étkeztetés napjainkban - minden igyekezet ellenére - sem tudja az egészséges táplálkozás minden követelményét teljesíteni. A teljesítés nemcsak anyagiakon (élelmezési normán), de szemléleten (étrend-összeállításon), óvónői leleményességen (egészségpedagógiai kulturáltságon) és a szülők segítő együttműködésén (a kiegészítő táplálkozáson) is múlik.

Az óvoda étkezését biztosító ELAMEN Zrt. kapcsolattartójával havonta történik egyeztetés az étlap összeállításáról, melyhez az ANTSZ ajánlást vesszük figyelembe. A gyermekeknek az egészséges táplálkozás érdekében naponta az *öt alapélelmiszer-csoport mindegyik tagjából* kell fogyasztania. Az alapélelmiszer-csoportok között a következőket tartjuk számon:

(1) kenyér, pékáru, tésztaféle, rizs

(2) gyümölcs, zöldség,

(3) hús, hal, tojás,

(4) tej és tejtermék,

(5) olaj, margarin, vaj, zsír.

Nincs azonban egyetlen olyan táplálék, ételféleség sem, amely a felsorolt alapélelmiszer-csoportokban található *szükséges tápanyagot megfelelő mennyiségben tartalmazná*. Az óvodai

élelmezés jelenleg nem tudja biztosítani a gyermekek számára az egész napra szóló élelmiszerek szükségességét, annak ellenére, hogy az ELAMEN mindent megtesz a gyermekek reform jellegű étkezése érdekében. Bevezetésre kerültek az egészséges gabonafélék, mint a köles, a hajdina, a szezám, vagy az amaránt.

Az óvoda és a pedagógus feladatai a helyzet javításáért:

- Kulturált körülmények között a fogásokat folyamatosan felszolgálja (várakozási időt kerüli).
 - Az étkezés végén az asztalok rendjének helyreállítását irányítja.
 - Megkedvelteti az ízeket, intenzív rágásra ösztönöz, folyamatosan folyadékot biztosít.
 - Életkoruknak, fejlettségüknek megfelelően kanál, villa és kés helyes használatával ismerteti meg a gyerekeket.
 - Fokozottan ügyel a táplálék érzékeny gyermekek diétájára (Elamen Zrt. vagy a család biztosítja).
- Szerveznek az óvónők a szülőkkel, támogatókkal közösen hetenként egy-két gyümölcs- és zöldség-napot.
- Tanácsot adnak, hogy az óvodai étrendet otthon milyen ételféleségekkel egészítsék ki: Kerüljék a családi étkezés során a *haszontalan ételek és italok étrendbe állítását*, így a cukros, sós, zsíros ételeket és italokat. Töröljék étkezési szokásrendjükből a cukrozott szörpöket, befőtteket, kólafeleket, a kekszet, a ropit, a chipset.
- Óvodai napirend keretében ismertetik meg az óvónők a gyermekeket új ízekkel, addig ismeretlen étel-és italféleségekkel.
 - A gyerekek őszi piacot, zöldséges üzletet, kerteket látogatnak meg. Ismerkednek a gyümölcsökkel, zöldségfélékkel.
- Beszélgetnek a tej fontosságáról miért is fontos az emberi szervezet számára, kiemelve a csontok, és a fogak egészségét.

1.2. Mindennapos testnevelés, testmozgás

Az óvodapedagógus feladatai a mozgásigény kielégítése és testi képességek fejlesztése.

Változatos napi és heti rendben biztosítja a gyermek mozgásigényének folyamatos kielégítését. Minden nap szervez mozgástevékenységet (tornaszobában vagy udvaron). Heti 1

kötelező testnevelés foglalkozást vezet. Edzési lehetőséget a testnevelés, környezet, levegő, nap kihasználásával biztosítja.

Időjárástól függően napi 1-3 órát levegőn tartózkodást biztosít a fokozatosságot betartva. A nyári napirendet az egész napos levegőn való tartózkodásra építi.

1.3. Személyi higiéné

Óvodapedagógus feladatai:

Tisztálkodás:

- A napirend keretei között elegendő időt biztosít a gondozási teendők egyéni tempó szerinti végzésére.
- Tisztálkodási folyamatot megismerteti: helyes sorrendiséggel és technikával, egészségügyi szokásokkal.
- A tisztaság alapvető fontosságának, a betegség megelőzés és fertőzések megelőzésének jelentőségét életkor specifikus módszerekkel tudatosítja a gyermekekben. A megvalósításban fejlettség szerinti segítséget nyújt. Fokozatosan kialakítja az önállóságot.

Öltözködés:

- Elegendő időt és szükséges segítséget biztosít az öltözködésben és a ruházat elhelyezésében, a gyermek saját szekrényében.
- A megfelelő viselet kiválasztásában összefüggéseket tár fel a gyermekekkel az időjárás és tevékenységek között. Fokozatosan kialakítja az önállóságot.
- A szülőkkel való kapcsolattartás során a megfelelő mennyiségű és minőségű ruházat és cipő biztosítására javaslatot tesz.

Pihenés:

- Ebéd után a csoport szükségleteinek megfelelően nyugodt pihenés feltételeit biztosítja, ellenőrzi a terem szellőztetését, az ágyak megfelelő elhelyezését (a lehető legnagyobb távolságban).
- A gyermekek elalvását segíti biztonságot adó szokásrendszerrel, pl. mesével, énekkel, zenehallgatással, testi közelséggel, puha tárgyakkal.
- Pihenés időtartamát a csoport szükségleteihez igazítja.
- Az ágyneműről és annak tisztításáról a szülő gondoskodik, általában havonta és a gyermek minden megbetegedése alkalmával.

Egészséges tiszta biztonságos környezet megteremtése higiéniai szabályok kialakítása:

- Az óvadás gyermek saját testi gondozásának megtanítása és mozgásigényének kielégítése csak egészséges környezetben történhet. Ennek érdekében a dajkák munkájához tartozik a mindennapos portalanítás, felmosás, fertőtlenítés, szellőztetés a higiéniai szabályok betartatása a gyermekkel.
- A balesetveszély elkerülése érdekében a gyermekek által használt eszközöket fokozott odafigyeléssel kezeli, szükség esetén kezdeményezi javítását, cseréjét. Különösen az udvari, vagy játszótéri játékoknál, sétán felhívja a gyermekek figyelmét a helyes eszközhasználatra, biztonságos közlekedés szabályaira, kirándulásra szülői segítséget kérhet.
- A gyermekek szükséglete szerint (szülők bevonásával) speciális szakemberek bevonásáról gondoskodik, az óvoda orvosa, fogorvosa, védőnője, szakszolgálatok segítségével.
- A Szakértői Bizottság logopédusával konzultál, aki hetente kétszer tart foglalkozásokat óvodánkban. A nevelési év elején a logopédus felméri a beszédhibás gyermekeket, s az órarendjében a fejlesztő foglalkozásokat megtervezi.
- A Szakértői Bizottság pszichológusával, egyéb szakemberével kapcsolatot tart, aki évi rendszerességgel megvizsgálja a fejlődésben akadályoztatott gyermekeket, javaslatot ad az egyéni bánásmódra és a fejlesztésre, valamint speciális pszichológiai terápiára fogadja őket. Az óvodapedagógus a javaslatokat beépíti az egyéni fejlesztő munkába.

1.4. Testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése

Alapelvek:

A dohányzás megelőzésében és visszaszorításában jelentős szerep jut az óvodapedagógusoknak és az óvoda technikai személyzetének. Az óvoda felnőtt dolgozói modellt, mintát jelentenek a gyermekek számára. Az óvodában a gyermek előtt dohányzó felnőtt nagyobb hatást gyakorol a gyermekre, mint egyéb szocializációs helyzet, ezért az óvoda dolgozói nagyobb felelősséggel tartoznak személyes példamutatásukért. Az óvoda feladata minden olyan helyzet elkerülése, amely a gyermeknek kedvezőtlen mintaként szolgálhat.

A dohányzás megelőzését szolgáló óvodai egészségnevelési program tevékenységei :

- Szabad beszélgetések. A beszélgetés kezdeményezője lehet az óvodapedagógus, de lehet maga gyermek is (valamilyen aktuális eseménnyel, élménnyel, filmjelenettel stb. kapcsolatosan). A szabad beszélgetésben kisebb, önkéntesen csatlakozó gyermekcsoport vehet részt beszámolóval, események értékelésével, képek nézegetésével.

Alapelv: az önkéntes részvétel, a szabad megnyilatkozás és vélemény-nyilvánítás.

A dohányzás ártalmainak elemzésére szolgáló szabad beszélgetések kezdeményezésére a következő alkalmakat, lehetőségeket alkalmazzuk:

- Kirándulási élmények feldolgozása: napsütés, szabad levegő, madárdal, napozás (lebarnulás), szabad mozgás, jókedv, veszélyek (napozás, növényzet.), értéke: füstmentesség, pormentesség, szabad légzés, erőkifejtés, sok mozgás.
- Városi, falusi élmények megbeszélése: az utca forgalma, a gépkocsik füstje, az áruházak levegője, gyárak környékének kedvezőtlen viszonyai, utazás tömegközlekedési járművön, "talponállók", ivók, vendéglők külső képe, az utcai porképződés, az otthoni állattartással járó szagok.
- Élmények elmondása a dohányfüstös helyiségekről: saját lakásunk levegője, szórakozó helyek füstje, gyárkémenyek füstje. Ismeretek összefoglalása a dohányzás ártalmairól: károsítja a tüdőt, az idegrendszert, valamint a gyomor és a szív munkáját; másokat is károsít, zavarja azokat, akik beszívják a dohányfüstöt, kellemes-e a füstös levegőjű teremben tartózkodni, hogyan védekezhetünk ellene (szabad levegőn tartózkodás, a lakás szellőztetése).

A szabad beszélgetések mellett a szabadidő kitöltésének (nevelési lehetőségének) egyik legjobb alkalmaként a mesélés. A dohányzást megelőző magatartásra nevelésnek is egyik eszköze az olyan mese, amely az állatvilághoz, a növények életéhez vagy a gyermeki élethez kapcsolja a nem-dohányzó magatartás szépségeit.

1.5. A bántalmazás, erőszak megelőzése

Alapelvek:

A WHO definíciója:

„A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmódot, a szexuális visszaélést, az elhanyagolást vagy hanyag

bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.”

Elhanyagolást jelent, ha a szülő vagy a gondviselő rendszeresen elmulasztja a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítését, védelmét, felügyeletét, amely súlyos ártalmat okoz, vagy ennek veszélyével fenyeget bármelyik területen: egészség, oktatás, érzelmi fejlődés, táplálkozás, lakhatás és biztonságos körülmények, amely veszélyt jelent, vagy nagy valószínűséggel jelenthet a gyermek egészségi állapotára, mentális, lelki és spirituális, erkölcsi és szociális fejlődésére. Figyelembe kell venni ennek megítélésekor, hogy milyen mértékben adottak a feltételek a család rendelkezésére álló erőforrásai tekintetében. Minden olyan mulasztás vagy baj okozása, amely jelentősen árt a gyermek egészségének vagy lassítja, akadályozza szomatikus, mentális és érzelmi fejlődését.

Érzelmi elhanyagolást jelent az érzelmi biztonság, az állandóság, a szeretetkapcsolat hiánya, a gyermek érzelmi kötődésének durva mellőzése, elutasítása, a gyermek jelenlétében történő erőszakos, durva, támadó magatartás más családtaggal szemben.

Fizikai elhanyagolást jelent az alapvető fizikai szükségletek, higiénés feltételek hiánya, a felügyelet hiánya, a gyermek védelmének elmulasztása olyan esetekben, amikor veszélynek van kitéve. Ide sorolható az orvosi ellátás késleltetése, az orvosi utasítások be nem tartása, a védőoltások beadatásának indokolatlan elmulasztása, késleltetése.

A gyermekbántalmazás azt jelenti, ha valaki sérülést, fájdalmat okoz egy gyermeknek, vagy ha a gyermek sérelmére elkövetett cselekményt - bár tud róla, vagy szemtanúja – nem akadályozza meg, illetve nem jelenti.

Fizikai bántalmazás az a szándékos cselekedet, vagy gondatlanság (így különösen ütés, rázás, mérgezés, égés, fulladás, közlekedési baleset, stb.), amely a gyerek fizikai sérüléséhez, halálához vezet vagy vezethet. Ide sorolható a közlekedés során elkövetett gondatlan veszélyeztetés (gyermekülés hiánya, ittas vezetés, kivilágítatlan kerékpár stb.)

Az érzelmi bántalmazás azt a rendszeres, hosszú időn át tartó érzelmi rossz bánásmódot jelenti, amely súlyos, és tartósan káros hatással van a gyermek érzelmi fejlődésére. Ez magában foglalhatja annak közvetítését a gyermek felé, hogy értéktelen, el nem fogadott, nem kívánt és nem szeretett. Jelenthet az életkornak, vagy a fejlettségnek nem megfelelő elvárások támasztását a gyermekkel szemben (pl. a szobatisztaság idő előtti erőltetése, a képességekhez

nem igazodó követelmények). Ide tartozik a gyermekekben állandó félelemérzet, vagy szorongás keltése, megszegényítés, állandó kritizálás, az érzelmi zsarolás, a gyermek kihasználása. Az érzelmi bántalmazás súlyos formája az olyan élethelyzet, amelyben a gyermek, szem és fültanúja más bántalmazásának. Az érzelmi bántalmazás mindezen komponenseket magában foglalhatja, de egymagában is jelentkezhethet.

Szexuális bántalmazás a gyermek bevonását jelenti olyan szexuális aktivitásba, amelyet a gyermek nem képes megérteni, felfogni, amelyhez nem tudhatja az érdemi beleegyezését adni, vagy amelyre a gyerek koránál, fejlettségi állapotánál fogva nem érett, továbbá amelyet tilt az adott társadalom/közösség jog- és szokásrendje, illetve az adott környezetben elfogadott tabuk. A szexuális visszaélés létrejöhet felnőtt és gyermek, vagy olyan korú gyermek és gyermek között, ahol a kapcsolat a kor és a fejlettség okán, a kapcsolat felelősségén, bizalmon vagy hatalmi helyzeten alapszik, és a tevékenység az agresszor szükségleteinek kielégítését, vagy megelégedettségét szolgálja. Ez magában foglalhatja, de nem feltétlenül korlátozódik: egy gyermek kényszerítése, vagy készítése bármilyen törvénytelen szexuális aktivitásra, a gyermek kizsákmányolása gyermekprostitúció, vagy más jogellenes szexuális aktivitás formájában, - a gyermek felhasználása és kizsákmányolása pornográf anyagok, videó felvételek, vagy előadások, megnyilvánulások formájában.

Különleges ellátást és kezelést igényel, ha gyermek bántalmaz gyermeket. Ezekben az esetekben egy gyermeket egy másik gyermek, vagy gyermekek csoportja a konfliktusok szokásos kezelésén túl - ismételten - fizikailag, lelkiileg bántalmaz, vagy szexuálisan molesztál. A probléma kezelésénél igen fontos, hogy az áldozat és az elkövető egyaránt kapjon megfelelő segítséget. Speciális terület a testvérbántalmazás, annak érzelmi vonatkozásai, indulati tartalma miatt.

A pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, tanítása. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy közreműködjön a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a gyermek, tanuló fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében.

- Az óvoda ellátja a tehetségkutatással és tehetséggondozással, a korai tanulási, beilleszkedési nehézségek korrekciójával, a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatásával, valamint a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat; felderíti a gyermekek fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására.

Szükség esetén a gyermek érdekében intézkedést kezdeményez. A gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátását a gyermekjóléti szolgálat segíti.

- A nevelési intézmény közreműködik a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során együttműködik a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a nevelési intézmény a gyermekeket veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, segítséget kér a gyermekjóléti szolgálattól.
- A gyermekek szüleit a nevelési év kezdetekor írásban tájékoztatni kell a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős személyéről, valamint arról, hogy milyen időpontban és hol kereshető fel.

A kisgyermek minden erőszakos cselekvéssel kapcsolatosan "érzékeny". Nemcsak az erős fizikai ingerek okoznak az óvodás gyermeknél egészségkárosodást, hanem az erőszakos cselekmények (brutalitás, vérengzés, gyilkosság) látványa is. Mindezek megelőzésére nem elég a szülőket felvilágosítani, de a védekezés helyes módszereinek alkalmazására sarkallni is szükséges. Ennek megvalósítása érdekében a szülői értekezletre megbeszélési anyagként alkalmazzuk az erőszakot sugárzó tömeghírközlések kivédését.

1.6. Baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás

Alapelvek:

Fontos, hogy rájöjjenek az óvodások; egy kis odafigyeléssel és óvatossággal rengeteg baleset és a vele járó fájdalom elkerülhető lenne. A gyerekek megismerkednek a vészhelyzetek, vagy balesetek során elvégzendő legfontosabb teendőkkel, illetve ezek közül is azzal, amit ők el is tudnak végezni. Ide tartozik a segítségkérés (felnőtt értesítése, vagy esetleg mentőhívás), a beteggel való kapcsolatteremtés és a könnyebb sérülések ellátása. A gyerekek megtanulják, hogy egy-egy hétköznapi tárgy (pl.: bicikli, mászóka, autó, gyógyszer) milyen veszélyforrásokat hordoz magával, illetve mire érdemes odafigyelniük a balesetek megelőzése érdekében. Módszere a szerepjáték, mesélés, bábozás, könyv és képolvasás, társasjátékok, beszélgetés.

Általános előírások

Védő-óvó előírás:

- az egészségük és testi épségük védelmére vonatkozó előírás,
- a foglalkozásokkal együtt járó veszélyforrások,
- a tilos és az elvárható magatartásforma meghatározása, ismertetése.

A védő-óvó előírásokat a gyermekek életkorának és fejlettségi szintjének megfelelően kell ismertetni. Az ismertetés ténye és tartalma a csoportnaplóban kerül dokumentálásra.

Az óvoda házirendjében vannak meghatározva azok a védő, óvó előírások, amelyeket a gyermekeknek az óvodában való tartózkodás során meg kell tartaniuk. A gyermekbalesetek megelőzése érdekében illetve bekövetkezésekor ellátandó feladatok az SZMSZ –ben kerültek rögzítésre.

Az elsősegély doboz az irodában és minden óvodai csoportban megtalálható.

Az óvoda berendezése, eszközei csak a baleset megelőzés szempontjai alapján történt vizsgálat után kerülnek használatba, állapotuk folyamatosan ellenőrzésre kerül, ez az udvari eszközök esetében szakértői felülvizsgálattal egészül ki.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- Kultúráltan étkezik
- Helyesen használja az evőeszközöket
- Önállóan használja a vécét
- Önállóan és helyesen mos kezet, száját öblít
- Szükség szerint használja a zsebkendőt
- Helyesen, megfelelő sorrendben öltözködik, vetkőzik, ruháját helyrerakja
- Szívesen kezdeményez mozgásos játékokat, szívesen vesz részt benne
- Az egészségfejlesztés szempontjait, alapjait ismeri

2. Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés

2.1 A befogadás

Cél:

Olyan módszerek eljárások alkalmazása, amelyek megkönnyítik a gyerekek alkalmazkodását a megváltozott körülményekhez, biztonságot, és nyugalmat adnak.

Megkönnyíteni a szülőktől való elválást, biztosítani a folyamatosságot a bölcsődéből érkezőknél.

Megismertetni a gyerekeket új környezetükkel, eközben érzelmi bázist találjanak bennünk, óvónőkben. Az óvodás korú gyermek legfőbb igénye az érzelmi biztonság, melynek alapja a szeretet. A pedagógus, pedagógiai asszisztens és a dajka segítőtársa a gyermeknek, mely kapcsolatot a pozitív érzelmi töltés jellemezze, a gyermeket kiegyensúlyozott szeretetteljes légkör vegye körül. Minden egyes gyermeknek éreznie kell, hogy a felnőtt ott van a háttérben, bármikor hozzá fordulhat segítségért. **Montessori megfogalmazásában a szeretet a kreativitás forrása.**

Az óvodapedagógus feladatai:

- A gyerekek érzelmi biztonságának kialakítása, folyamatos befogadás.
- Az óvónők és szülők kapcsolatának kiépítése, az óvónő és gyermek érzelmi kapcsolatának megalapozása.
- Az első szülői értekezlet keretében az óvoda napi életéről tájékoztatást ad a szülőknek. Bemutatja az óvodai nevelés törekvéseit.
- Megbeszéli az óvoda kezdés ütemezését, ismerteti, hogy kit, mely napokon hoznak be először az óvodába. Megbeszéli az átadás, búcsúzás körülményeit is. Ezzel a szülők előkészítő munkáját támogatja.
- A csoportvezető párok közösen készülnek az **új gyerekek fogadására**: a csoportszobák berendezése, dekorálása, játékok előkészítése, óvodai jelek elkészítése, a környezeti feltételek biztosítása.
- A családi környezetből érkező gyerekek szüleinek az óvoda megismertetése különösen fontos, mert első alkalommal találkoznak a gyermek közösségben történő nevelésével.
- A csoportokba már járó gyerekeket felkészíti az újonnan érkezők fogadására.
- Az óvoda vonzóvá tételével minden kisgyermekkel érezteti, hogy várta már, és örül az érkezésének. Kiemelt figyelmet fordít arra, hogy **pozitív érzelmi hatások** ériék őket

már az előzetes óvodai látogatásuk során is. Az óvodapedagógus-gyermek, gyermek-dajka, gyermek-gyermek, gyermek – pedagógiai asszisztens kapcsolatot pozitív attitűd jellemezze az első pillanattól.

- Az „szülő beszoktatás” során a gyermek eddigi fejlődési jellemzőit megismeri, a szülő tájékoztatása alapján. Az elválást megkönnyíti azzal, hogy addig itt maradhat a biztonságot nyújtó hozzátartozó, amíg a körülmények ezt igénylik.
- **Szeretetteljes óvónői magatartással**, fokozott törődéssel, az **egyéni bánásmód** érvényesítésével alakítja érzelmi kötődésüket. Engedi, hogy a gyerekek kedvenc játékaikat vagy a szívükhöz nőtt kedves holmit magukkal hozhassák, sajátos szokásaikat elfogadja.
- Barátságának elfogadtatása által az óvodai élet megkedveltetésére törekszik. Közös játékokat, élményeket és tevékenységeket biztosít, amelyekben szívesen vesznek részt az új gyermekek is. Kooperatív magatartással a gyermekek **beilleszkedő-, és alkalmazkodó készségét erősíti**. Az egyes gyermekek szokásainak alakításával, érzelmi kötődéseknek segítségével a meghitt kapcsolatok kiépítésére törekszik.

A befogadás időszakában megfigyeli, hogy:

- a gyermek miként fogadta el az új környezetet,
- hogyan reagált a szülőtől való elválásra,
- magára talált-e a játékban,
- hogyan alakult a kapcsolata az óvónővel,
- hogyan illeszkedett be az óvodai élet ritmusába,
- mi okozott számára örömet vagy nehézséget,
- hogyan reagált a társakra.

A megfigyeléseket írásban rögzíti.

2.2 A gyermekek érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelése

Cél:

Derűs, vidám, élményekben gazdag, szeretetteljes érzelmi biztonságot nyújtó, kiegyensúlyozott óvodai légkör és kapcsolatrendszer alakulása, amelyben a gyermekek jól érzik magukat, és lehetővé válik pozitív tulajdonságaik minél teljesebb kibontakozása.

Az óvodapedagógus feladatai:

- ♥ A gyermekek közötti kapcsolatrendszer bővítése, társas szükségleteik kielégítése.
- ♥ A szociális érzékenység fejlesztése.
- ♥ Az erkölcsi és akarati tulajdonságok alakítása.
- ♥ Fontos szerepet tulajdonít mintaadó személyiségének és irányító tevékenységének. A közte és a gyerekek között létrejövő érzelmi kötődésre építve saját maga modell értékével hat és teremti meg a feltételeket a gyermekek között kialakuló őszinte, biztonságos, toleráns egymás mellett éléshez.
- ♥ Az óvodapedagógus-gyermek, pedagógiai asszisztens – gyermek, dajka-gyermek és gyermek-gyermek kapcsolatot a pozitív attitűd jellemezze. Az intézmény összes alkalmazottjával mintát ad a kommunikációra, bánásmódra. Arra törekszik, hogy gyermekkel igazságosan és differenciáltan, egyéni sajátosságaihoz igazodva bánjon, találja meg a gyermekben azt az egyedi képességet, megnyerő tulajdonságot, mely a fejleszthetőség alapját képezi.
- ♥ A gyermekkel megéreztetni, később elfogadtatja mit, miért tart helyesnek, illetve utasít el.
- ♥ Kialakítja a társakkal való **együttjátás, egymáshoz való alkalmazkodás** normáit.
- ♥ A gyermekeket a különbözőségek elfogadására és tiszteletére neveli. Az együttjátás barátok és kisebb csoportok között segíti az együttműködést. Együtt örül a közös óvodai eseményeknek, ünnepléseknek. A társas együttélés szokásait, szabályait fokozatosan megismerteti.
- ♥ Az én tudat alakulását és az **én érvényesítő törekvést** segíti. A gyermek **önmagához való viszonyát, énképét, önismeretét, önértékelését, önirányító képességét** fejleszti.
- ♥ A társak elfogadását, a társas viselkedés megtapasztalását, a kultúrált érintkezési formák megismertetését, gyakoroltatja.
- ♥ Kialakítja a gyermekek pozitív érzelmi viszonyulását az óvónő által közvetített szabályokhoz, értékekhez és a fejlesztő tevékenységekhez.
- ♥ A gyermekek erkölcsi tulajdonságát fejleszti a nevelési helyzetek tudatos kihasználásával, az óvodai élet helyes szervezésével. **Udvariasság, önzetlenség tulajdonságát** alakítja a felnőttek mintaadásával, a természetes élethelyzetek tudatos felhasználásával.
- ♥ A gyermekek **akaratát fejleszti** a pozitív erkölcsi érzelmek kialakításával, a szabálytudat erősítésével, a játéktevékenység és versenyjátékok során, a különböző feladathelyzetekben, a munka jellegű tevékenységekben.

- ♥ A változatos, érdekes és játékos feladatok végzése közben önállóságot, önfegyelmet, önbizalmat, önbecsülést fejleszt.
- ♥ A kitartást, pontosságot, feladattudatot, szabálytudatot, önértékelést alakítja.
- ♥ A társas együttélés szabályait, szokásait gyakoroltatja a csoport fejlettségi szintjén. Szükség esetén speciális szakemberek bevonását kezdeményezi (pl. nehezen szocializálható, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermek).
- ♥ Megismerteti a gyermekekkel a lakóhely szűkebb és tágabb környezetét.

2.3 Az értékelés és jutalmazás:

Cél:

A gyermek helyes megnyilvánulásainak kialakítása, pozitív motiváció biztosítása.

Az óvodapedagógus feladatai:

Az értékelést fontos személyiség és közösségalkító tényezőként alkalmazza. Az óvodában a pozitív értékelés az elsődleges: a jutalmazás és ennek előlegezett formája, a biztatás. Ezzel erősíti leginkább a gyermek helyes megnyilvánulásait, és ezzel alakítja ki a pozitív motivációkat.

A gyermekek szöveges, átfogó értékelését az óvodapedagógusok elvégzik évente minimum két alkalommal a gyermekenként vezetett személyiség lapon, méréseik alapján.

A gyermekek jutalmazásának elvei és formái: Az óvodában alkalmazott jutalmazás a verbális és nonverbális kifejezések, és kommunikációs eszközök, érzelmek kifejezése, kiemelt-megtisztelő feladatadás, kedves tevékenység biztosítása. A jutalmazás mindig konkrét, a gyermek számára érthető, a társak számára is motiváló hatású. Tárgyi jutalmazást nem alkalmaz.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

- Jól érzi magát az óvodában csoporttársaival, a csoportban dolgozó felnőttekkel.
- Elfogadja és tiszteli a gyermekek különbözőségeit.
- A csoport kialakult szokásrendszerét betartja.
- Önbizalma megfelelő.
- Feladat és szabálytudata kialakult.
- Konfliktushelyzetben társaival egyezkedik.
- Az udvariassági formák betartásával kommunikál.

- Tisztelt, becsüli szülőföldjét.

3. Az anyanyelvi – német nemzetiségi és értelmi fejlesztés és nevelés

Cél:

Változatos tevékenységformákon keresztül a gyermekek megismerkedése természeti és társadalmi környezetükkel, melynek segítségével képesek lesznek eligazodni az őket körülvevő világban, fejlődnek értelmi és anyanyelvi képességei. Mindez spontán érdeklődésére és ösztönös tudásvágyára, kíváncsiságára élményeire alapozva az egyéni sajátosságokat figyelembe véve cselekvésbe ágyazva történik. Cél az anyanyelvi nevelés során a magyar nyelv szeretetének, megbecsülésének kialakítása, továbbá a természetes beszéd és kommunikációs kedv ösztönzése, fenntartása. Német nemzetiségi csoportjainkban ismerkedjenek meg a gyermekek a német nyelvvel, játékokon, dalokon, mondókákon és a hétköznapi szituációs helyzeteken keresztül.

Az óvodapedagógus feladatai:

Az értelmi képességek fejlesztésének feladatai:

- érzékelés, észlelés,
- emlékezet,
- gondolkodás.
- beszéd és kommunikáció-fejlesztés.
- Minél **több érzékszervre ható tapasztalatszerzést**, megfigyelési lehetőséget biztosít a gyermekeknek.
- Sokoldalúan fejleszti az auditív, vizuális, taktilis érzékelésre épülő képességeket.
- Lehetőséget teremt a dolgok, jelenségek **természetes környezetben, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben** való megfigyelésére és gyakorlásra.
- Mivel 3-7 éves korban a vezető szerep a látásé, ezért a vizuális funkciók fejlődését fokozottan figyelemmel kíséri. Az önkéntelen figyelemtől és spontán emlékezettől a szándékos megfigyeléshez és emlékezetbe véséshez, majd felidézéséhez vezető utat sok játékos tevékenységgel segíti elő, az emlékezet, szándékos figyelem terjedelmét növeli.
- Fejleszti a képzeletet és fantáziát sok valós élmény nyújtásával, valamint mesehallgatással, és játék biztosításával.

- Az ingerek cselekvő és kísérletező jellegű feldolgozásával megalapozza a későbbi problémamegoldó gondolkodás kialakulásának feltételeit.

Élmény gazdag környezetet teremt, anyanyelvi játékokat szervez, amelyekben:

- Beszédszerve ügyesedik
- Beszédkedve erősödik
- Hallás, beszédhallása fejlődik
- Auditív ritmusa és emlékezete bővül
- Fonológiai kódoláshoz szükséges képességek megalapozódnak.
- Állandó lehetőséget biztosít a kérdéseknek-válaszoknak

A személyes példa, a helyes minta adása kiemelt jelentőségű.

Nyugodt, kiegyensúlyozott, szeretetteljes csoportlétkör kialakításával eléri, hogy a gyerekek szívesen és bátran beszélnek, kérdeznek a felnőttektől és társaiktól egyaránt.

A kommunikációs képességeiben lassan fejlődő gyermekeket szükség esetén logopédiai, pszichológiai szakemberhez irányítja.

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.

A német nemzetiségi nyelvi nevelés

A német nemzetiségi óvodapedagógus:

- biztosítson anyanyelvi környezetet a gyermekek számára
- ápolja és fejlessze a nemzetiségi életmódhoz kapcsolódó szokásokat és hagyományokat
- készítse fel a gyermeket a nemzetiségi nyelv tanulására
- segítse a német nemzetiségi identitástudat kialakulását
- kommunikációs helyzetekkel biztosítsa az utánpótláson alapuló nyelvelsajátítást.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

- Vannak elemi ismeretei az őt körülvevő világról, felismer összefüggéseket.
- Probléma helyzetben törekszik a megoldás keresésére, szívesen kísérletezik.
- Képes időrendiséget felállítani.
- Néhány mesét, verset, mondókát képes emlékezetből felidézni.
- Képről mondatokban beszél.
- Folyamatosan, összefüggő mondatokkal fejezi ki magát.

- Beszédének tagoltsága, hangsúlya, hanglejtése megfelel anyanyelvünk követelményeinek.
- Tud rövid történeteket, szöveget visszamondani.
- Olyan szókinccsel rendelkezik, amely lehetővé teszi számára, gondolatainak érthető kifejezését.
- Minden magán és mássalhangzót tisztán ejt.
- A német nemzetiségi csoportokba járó gyermekek rendelkeznek a német nyelv alapszókinccsével, hétköznapi szituációs helyzeteket megértenek, ismerik valamennyi évszakhoz és ünnepkörhöz kötődő játék, dal, és mondókakincset. Érkezéskor – távozáskor német nyelven köszönnek és búcsúznak. Értik a rövid utasításokat - kéréseket és képesek rá német nyelven választ is adni.

V. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI

Az alapvető célkitűzést és feladatrendszert a következő tevékenységrendszerben valósítjuk meg:

- 1. játék - játékba integrált tanulás**
- 2. külső világ tevékeny megismerése – kozmikus nevelés, matematikai gondolkodás fejlesztése**
- 3. vers – mese**
- 4. rajzolás, mintázás, kézi munka – művészeti nevelés**
- 5. ének – zene, énekes játékok**
- 6. mozgás**
- 7. munka jellegű tevékenységek**
- 8. tanulás**

Ebben a tevékenységrendszerben kiemelt szerepet szánunk a semmi mással nem helyettesíthető játéknak. A gyermekek érdeklődését, kíváncsiságát, aktivitását felhasználjuk a szervezett tevékenységek során.

1. A játék - játékba integrált tanulás

Cél:

Az örömteli játék adta lehetőségek kiaknázásával a gyermekek teljes személyiségfejlődésének, pszichikumának, kreativitásának, és a differenciált képességfejlesztésének megvalósulása.

Testi, szociális, értelmi és kommunikációs képességei, akarati tulajdonságai, érzelmi viszonyulásaik, szokásaik, viselkedésük, alkalmazkodó képességük fejlődése, mely során érvényesül a gyermekek szabadsága, önállósága. E gyermekkorban természetes módon kialakítható tulajdonságokkal, a felnőtt életben is fontos vonások megalapozását segítjük elő. Fontos szerepet tulajdonítunk Maria Montessori fejlesztő hatású eszközrendszerének.

1.1. A Montessori eszközrendszer

Maria Montessori egyedülálló eszközrendszert alakított ki, amely rengeteg tapasztalatszerzésre ad lehetőséget. A mindennapi gyakorlatba is nagyon sok eszköz átkerült, amelyekről sokan nem is tudják, hogy tőle származnak. Az eszközök szépek, jó kézbe venni őket, szinte vonzzák a gyermekeket.

A gyermekek koncentrációját megkönnyíti, hogy egy helyen csak egyféle eszköz lehet. Mindig be kell mutatnunk az eszköz használatát.

- Gyakorlati élet teendőit előkészítő eszközök
- Érzékelést fejlesztő eszközök
- Írást, olvasást előkészítő eszközök
- Matematikai gondolkodást fejlesztő eszközök
- Kozmikus nevelés eszközei

1.2. A fejlesztő játékok és a Montessori eszközök:

Azokat a játékokat soroljuk ide, amelyeket meghatározott céllal fejlesztettek ki. Lehet ez ismeretszerzés, mint pl. állat vagy virágképek párosítása, autós kvartett, lehet a gondolkodás fejlesztése, mint a különböző logikai játékok, lehet az összeillesztés és megfigyelés, mint a puzzle-k egymásba illeszthető formák, stb.

Csoportjainkban minden szép és átgondolt fejlesztő játékeszközt alkalmazhatunk, legfontosabbak azonban a Montessori eszközök.

A Montessori eszközökkel szemben támasztott általános követelmények:

- Legyenek szépek – anyagukban és színükben , hogy ez által is motiválják a gyermekeket cselekvésre.
- Meghatározott ismeret vagy képesség alakítását segítsék elő.
- Exponáljanak mindig valamilyen problémát, tartalmazzák a megoldás kontrollját, mert ez által a gyermekek maguk vehetik észre tévedésüket és így azt maguktól javíthatják ki.
- Montessori a foglalatosságot az eszközökkel „munkának” nevezi, mi azonban tudjuk, hogy ez játék az óvoda gyermekek számára. Örömeiket lelik bennük és fejlesztő tartalmuk egyértelmű.
- Montessori az eszközök kifejlesztésénél abból a tapasztalatból indul ki, hogy a gyerekek szeretnek mindent megismerni, megnevezni. Ugyanakkor, amit meg akarnak ismerni, azt szeretik megtapogatni, megfogni.
- A másik meggyőződés, amely Montessorit az eszközök kialakítására készítette az a felismerés, hogy biztos tudást szerezni csak saját tapasztalat alapján, cselekvéssel lehet.

Montessori szerint a gyermeket nem a pedagógus tanítása, hanem a saját cselekvéssel szerzett tapasztalat vezeti el a biztos tudáshoz, fejleszti képességeit. Nem a tudás mennyisége a fontos, hanem a képességek fejlettsége. Az eszközök segítségével a gyermek megismeri a világ tulajdonságait, tiszta fogalmakat alkot, életkorának megfelelően. Konkrét tapasztalat alapján fejlődnek képességei, gondolkodási műveleteket végez eleinte az eszközökkel, és azok által eljut az összefüggések felismeréséhez, kezét előkészíti a finommotorikus mozgást kívánó írásra.

- A játék az eszközökkel nem helyettesíti, hanem megkönnyíti a világ megismerését. Az eszközökkel megtapasztalja és rendszerezi, amit maga körül lát.

Felfedezi az összefüggéseket és ebben nagy örömét leli, ugyanakkor maga is fejlődik újonnan megszerzett képességeinek, tudásának is örül. A gyermek tevékenysége által önmagát fejleszti és ez a fejlődés öröm számára. A manipulálás az eszközökkel örömet hozó játék, de mivel képességei fejlődnek, a tanulás is öröm számára.

- Az óvónő minden egyes eszközt bemutat a gyermekeknek, egyenként vagy néhány gyermeknek egyszerre. Az azonos területre kifejlesztett eszközök egymásra épülnek, egymás után ajánlatos bemutatni a gyermekeknek. Az óvónőnek biztosítani kell, hogy

a gyermekek az eszközöket annyiszor vehessék elő, és addig játszhassanak velük, ameddig csak kedvük tartja. Tevékenységük során összehasonlítanak és különbséget tesznek, meghatározott szempont szerint párosítanak, sorokat alkotnak. Így nemcsak egyféle képességet fejlesztenek, vagy egy meghatározott ismeretre tesznek szert, hanem mindig újra és újra gyakorolják ugyanazokat a gondolkodási műveleteket. Játék során a feladatokat eleinte vak próbálkozással, több – kevesebb ismétlés után, pedig biztos tudással oldják meg. Sokszor többféle eszközzel egyszerre játszva újabb kombinációkat találnak ki. Ezek a jelenségek a gyermekek gondolkodásának önállóságát, fantáziájuk fejlődését jelzik.

Eszközök a kiterjedés érzékelésének fejlesztésre

- **A hengersorok**

Négy fahasáb, mindegyikben 10 kis fogantyúval ellátott kiemelkedő henger van. Az első hasábban a hengerek egyforma vastagok, de a magasságuk változik.

A másodikban a hengerek egyforma magasak, a vastagságuk növekvő.

A harmadikban a magasságuk és a vastagságuk egymással egyenes arányban változik, tehát a legvastagabb a legmagasabb, a legvékonyabb a legalacsonyabb.

A negyedik hasábban a hengerek vastagsága és magassága egymással ellentétesen változik, tehát a legmagasabb henger a legvékonyabb, a legvastagabb henger a legalacsonyabb.

Ezzel az eszközzel tapasztalják meg leginkább a gyerekek a kiterjedést.

Hengersorok kontrollja: Ha pontosan dolgozott, minden henger a helyére kerül a játék befejeztével. Ha csak egyszer is tévedett, akkor egy vagy több hengernek nem lesz helye, vagy az üresen maradt lyukba nem fér bele a megmaradt henger.

- **A rózsaszín torony**

Tíz növekvő nagyságú kocka, a legnagyobb éle 10cm, a legkisebbé 1cm. A kockák élei mindig 1cm – el növekednek. Mindig a legnagyobb kockával kezdünk, és felépítjük a teljes tornyot.

A kontroll: ha pontosan építettük fel a tornyot, minden kocka mellé minden oldalon el tudjuk helyezni a kisujjunkat.

Alkalmuk van gyakorolni a kockasor segítségével a különböző fogalmakat, kicsi – nagy, kisebb – nagyobb, stb. A gyerekek sokszor játszanak toronyépítést, új variációkat találnak ki, gyakran előfordul, hogy a barna hasábsorral is kombinálják.

- **A barna hasábsor**

Tíz db. 20cm hosszú, különböző vastagságú négyzetes hasáb. A legvastagabb négyzetének éle 10cm, a legvékonyabbé 1cm. A gyerekek ezekkel a hasábokkal ugyanúgy játszanak mint a kockákkal, mindig kiválasztják a legvastagabb hasábot, körülsimítják, majd leteszik egymás után. Végül egy szép szabályos lépcsősor lesz.

Kontroll: ha jól dolgoztak, akkor bármelyik hasábra teszik rá a legvékonyabb hasábot, az ugyanolyan magas lesz, mint az utána következő. A barna hasábsor segítségével olyan fogalmakat tanulnak meg, mint keskeny – vastag, keskenyebb – vastagabb... stb. Nagyon jól kombinálható a rózsaszín toronnyal.

- **A piros rudak**

Tíz piros rudunk van. A legrövidebb 1 dm, hosszúságuk dm-enként nő, a leghosszabb 1m. Vastagsága mindegyiknek 2 cm. A gyerekek a rudakat a szőnyegen összekeverhetik, majd hosszúságuk szerint, orgonasípszerűen sorba rakják. Olyan fogalmak tanulására szolgál, mint a rövid – hosszú, rövidebb – hosszabb. Örülnek a gyerekek, ha a rudakat sikeresen egyforma hosszúvá teszik. Számolás nélkül tapasztalatokat szereznek a számsor felépítéséről, megalapozza a tízes bontást, illetve a kiegészítést tízre.

A színérzékelést fejlesztő eszközök

- **Szín párok**

Feladat, az azonos színűek kiválasztása, megnevezése, párosítása

- **színárnyalatok**

Egy rekeszes dobozban, a színek 7 – 7 árnyalatát találjuk, a legvilágosabbtól a legsötétebbig. Sugáralakban rakják ki a gyerekek árnyalataik szerint, a legvilágosabbtól a legsötétebbig. Nehéz feladat számukra, hiszen az árnyalatok megkülönböztetése, komoly odafigyelést igényel. A színérzék fejlesztésén túl, az összehasonlítás, a soralkotás gyakorlása, az esztétikai érzék fejlesztése a cél.

Eszközök a tapintás fejlesztésére, finomítására

- **Durva és sima táblák**

Tapasztalás útján ismerkednek a gyerekek a durva és sima fogalmával. Feladat az azonos minőségű anyagok párosítása tapintással. Cél a megnevezés, kiválasztás, összehasonlítás.

- **Különböző anyagok**

Feladat az azonos minőségű anyagok párosítása tapintással. Nagyon kedvelik a gyerekek a különböző anyagok simítását, tapogatását. A tapintási gyakorlatokat nagy élvezettel játsszák bekötött szemmel.

Eszközök a szaglóérzék fejlesztésére

- **Különböző illatú kis palackok**

Feladat a párosítás, megnevezés. A palackok alján kontroll található, azonos jel alapján be tudja azonosítani a gyermek, le tudja ellenőrizni önmagát.

Eszközök az ízérzékelés fejlesztésére

- **Ízleltető üvegek**

Jellegzetes ízű folyadékok, (ciromos víz, narancsital, szörpök... stb.)

Két – két üvegbe azonos ízű folyadék kerül, és a gyermekeknek kóstolás alapján meg kell nevezni az ízeket, és párosítani őket.

Kontroll: az üveg alján lévő kis azonosító jel.

Eszközök a súlyérzékelés fejlesztésére

- **Súlylapocskák**

Egy dobozban 4 pár különböző súlyú fából készült lapocska van. A gyermeknek az a feladata, hogy az összekevert lapocskák közül el kell dönteni, hogy melyek az azonos súlyúak, majd párosítaniuk kell őket. Segíti a könnyű – nehéz, könnyebb – nehezebb fogalmak elsajátítását.

Eszközök a hőérzékelés fejlesztésére

- **Hőpalackok**
- **Hőtáblácskák**

Feladat az azonos hőmérsékletű palackok párosítása, a soralkotás.

Eszközök a forma érzékelésének fejlesztésére

Montessori szerint emlékeinkben megőrizük a tárgyak tapintással, simítással megtapasztalt kiterjedését, formáját is. Erre szolgálnak az érzékelést fejlesztő eszközök.

- **Gombos zsák**
- **Gyöngyös zsák**

Feladat a becslés, összehasonlítás, kiválasztás, azonosítás, esetleg bekötött szemmel is nagyon jó, és élvezetes játék a gyerekek számára.

- **Titokzsák**

A titokzsákba különböző nagyságú és formájú, a gyerekek által jól ismert tárgyak kerülnek. (kisautó, kagyló, üveggolyó... stb.) Csukott szemmel kell belenyúlni a zsákba, egy tárgyat megfogni és tapintással megállapítani, hogy mi van a kezükben. Megnevezni, tulajdonságait felsorolni.

A játékok magukban foglalják az önellenőrzést, a gyerekeknek nagy örömet okoz, amikor valaminek megtalálták a párját, lehet ügyeskedni, izgulni, hogy sikerül-e.

Az óvodapedagógus feladatai:

- **Biztosítja a nyugodt, szabad játék feltételeit.** A légkör kialakítása során vidám, nyugodt, barátságos családias, elfogadó, felszabadult hangulatot teremt.
- A játéktémákat és azok tartalmát, a csoport összetételét és életkori arányait figyelembe véve alakítja ki a teremben az állandó és ideiglenes **játszóhelyeket**.
- Lehetőséget teremt a játék folyamatában a változtatásokra. A mozgásos és a nyugalmasabb játékok számára egyaránt biztosítja a játék tartalmának megfelelő teret, és „kuckókat”, hogy a játszócsoporthoz igényeik szerint elkülönülhessenek.
- A napirend keretein belül biztosítja a hosszantartó és **zavartalan játékidőt**. Ezáltal lehetőséget nyújt az elmélyült játék kialakulására, a játéktémák kijátszására, a tartalmas alkotások létrehozására. Indokolatlanul nem szakítja félbe a játékidőt.
- A tartalmas és fejlesztő **játékeszközöket** a csoportok összetételéhez és igényeihez mérten (a költségvetésben tervezettek szerint) pótolja, bővíti, cseréli, karbantartja. A gyermekek igényeinek megfigyelése, valamint a fejlesztő feladatok tervezése alapján, a csoportonkénti átgondolásával, választja ki a játékeszközöket. Az esztétikai és minőségi igény mellett a fejlesztő, motiváló hatást is figyelembe veszi. Biztosítja a

különböző játékformák feltételeit: gyakorló-, szimbolikus-szerep, konstruáló, kreatív tevékenységet.

- A játékszereket és eszközöket úgy helyezi el, hogy könnyen áttekinthetőek és elérhetőek legyenek a gyermekek számára, és keltsék fel érdeklődésüket.
- Jó **szokásrendszer** kialakításával, tapintatos, elfogadó nevelési stílusával megteremti a nyugodt, derűs, szeretetteljes, bizalmas hangulatot.
- A játékkedv fokozása, a játéktémák bővítése, a tartalom mélyítése érdekében sokoldalú élmény- és tapasztalatszerzési lehetőségeket szervez, kihasználja az óvoda, a város, a környezet és a szülők kínálta lehetőségeket, sétákat, kirándulásokat.
- A gyermekek óvodán kívüli, otthonról hozott **tapasztalatait és élményeit** is felhasználja a játék tartalmi gazdagítása érdekében.
- Az együttjátékozó gyermekek csoportjait figyelemmel kíséri, a baráti kapcsolatok alakulását segíti.
- A játék továbbfejlesztését technikai tanácsokkal, új eszközökkel színesíti. Szükség esetén (agresszió, szorongás) védelmet, biztonságot nyújt, segít feldolgozni az élményeket.
- Csak akkor avatkozik be, ha pozitív fordulatot kell adni egy nem kívánatos viselkedési formának, vagy zavarják egymást, testi épségüket veszélyeztetik, ha a konfliktusokat a játszócsoport nem képes önállóan megoldani.
- **Indirekt irányítással, tudatos jelenléttel, támogató, serkentő magatartással biztosítja, hogy a gyermekek szabadon valósíthassák meg elgondolásaikat élményeik, érzelmeik, fantáziájuk szerint.**
- A játék stimulálása érdekében problémát vet fel, választásra készítő megjegyzéseket tesz, eszközhasználatra ösztönöz, ötletet ad (nem konkrét) vagy serkenti kidolgozását. Szükség esetén segítséget és példát, mintát nyújt. Szabályjátékokat irányítja, irányíthatja.

A fejlődés jellemzői az óvodás kor végére:

- Képes szerepvállalásra.
- Képes elfogadni játszótársai elgondolásait.
- Játéka elmélyült kitartó.
- Alkalmazkodik a játék szabályaihoz.
- Játékeszközökre vigyáz.

2. Külső világ tevékeny megismerése – kozmikus nevelés, matematikai gondolkodás fejlesztése

Cél:

Minél több érzékszervi és mozgásos tapasztalat szerzése az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetről, valamint annak formai, mennyiségi viszonyairól. Életkoruknak megfelelő szinten olyan szokásrendszer elsajátítása, amelyek meghatározóak a környező világgal való harmonikus kapcsolatteremtéshez. A természeti, emberi, tárgyi környezettel, családdal való ismerkedés során olyan tapasztalatok szerzése, amelyek matematikai tartalmúak: mennyiségi, alaki, nagyság- és térbeli viszonyok. Ismereteit tevékenységekben alkalmazza. Alakul a gyermek ítélőképessége, fejlődik tér – sík és mennyiségszemlélete nyelvi kifejezései és szókinccse.

Eszközök a természet megismerésére és szeretetére

- Sok növény, melyeket a gyerekek maguk gondolnak.
- Művelhető kiskert, ahol maguk termeszthetnek egyszerű kis konyhakerti növényeket.
- Állat, melyet maguk ápolnak, gondolnak.(hal, teknős, csiga)

Eszközök a földrajzi ismeretek és a népek szeretetére

- Puzzle szerűen összerakható térképek
- Földgömbök
- Országok zászlói, pénzek, képeslapok, bélyegek, nemzeti viseletű gyermekek kártyái

A cél, a nyelvi, a kulturális másság elfogadása, a békére, szeretetre nevelés, más népek, emberek, szokások, tisztelete.

A kozmikus nevelést segítő Montessori eszközök

A kozmikus nevelés lényege, hogy ráébredjük a gyermekeket, hogy mindnyájan a világ nagy egységébe, a kozmoszba tartozunk.

A gyerekek szívesen néznek képeket, hallgatnak történeteket a világ keletkezéséről, a Föld és a bolygók kialakulásáról.

Érdekli őket az állatfajok kialakulása, az őslények, a dinoszauruszok.

Montessori a kozmikus nevelés keretein belül taglalja az ember szerepét: Mi vagyok én? Mi az ember szerepe a világban? Mi a jó, és mi a rossz?

Nagyon fontos, hogy már kisgyermekkorban ráébredjünk a gyermekeket az őket körülvevő világra, az emberi alkotásokra, a művészeti dolgok értékére, hogy meg tudják becsülni az emberi alkotásokat, tiszteljék más emberek esetlegesen eltérő világnézetét, vallását, szokásait. Montessori azt vallotta, hogy legyenek az emberek bármilyen vallás hívői vagy hitetlenek, mindenütt fogadják el egymást, hirdessék és törekedjenek az egész emberiséget átható szeretetet, egymás megértését, elfogadását, megbecsülését. Az együttérzés, a humánus a legnemesebb érzelem.

A kozmikus nevelés legismertebb eszközei:

- Könyvek a világúrról, az égboltról, űrkutatásról.
- Állat és növény sorozatok
- Puzzlek a föld összes országáról és kontinenséről.
- Földgömbök
- Zászlók

Montessori nagyon fontosnak tartja a gyermeket megtanítani arra, hogy az embereknek mindenhol, bárhol éljenek a földön azonos szükségleteik voltak és vannak, csak más – más formában elégítik ki azokat. Mindenütt vannak gyerekek és felnőttek, idősek és fiatalok, mindenütt átadják egymásnak tapasztalataikat. Ezt a fajta nevelést, egészen kisgyermekkorban kell elkezdni, hogy a gyermekek megtanulják, attól, hogy egy embernek más a bőre színe, az anyanyelve, a vallása, a világnézete, még ugyanúgy érez, gondolkodik, és szeretetre, békességre vágyik.

A matematikai gondolkodást fejlesztő Montessori eszközök

Montessori figyelemreméltó pontossággal dolgozta kis és alapozta meg eszközeivel a számfogalmak alakulását és a tízes számrendszer megértését. A kiterjedés tulajdonságának megismerésétől természetesen következik a kicsi – nagy, kisebb – nagyobb, rövid – hosszú, rövidebb – hosszabb számszerű megállapításának és kifejezésének az igénye.

- **Piros – kék rudak**

A legegyszerűbb eszközök a számfogalom kialakításához. Ugyanolyan 10 rudunk van, mint a piros rudak, csak ezeken a decimétereket a piros és kék szín váltakozása jelzi. A rudakon a piros és kék színek váltakozása a sorba rakás után arra készíti a gyereket, hogy minden

felszólítás nélkül számoljanak, és hamarosan összekapcsolják a hosszúság fogalmát a kapott számokkal. A legrövidebb az egyes, a következő a kettes, és így tovább. Így saját tevékenységük eredményeképpen épül fel szemléletesen a számsor. Kontroll: a legkisebb rúd.

- **Számjegyek kartonból**

Kartonpapírból kivágott számok, 1 – 10 –ig. A gyerekek a megfelelő hosszúságú rudak mellé tudják helyezni.

- **Dörzspapír számjegyek**

A betűkhöz hasonlóan, dörzspapírból kivágott és felragasztott számjegyek. Simításuk alapján tudják elsajátítani a számok írásának helyes vonalvezetését.

- **Az „orsós” doboz**

Két ötrekeszes doboz, amelynek a hátsó lapján egy – egy számjegy olvasható. Az első dobozban 0 – 4-ig, a másodikban 5 – 9-ig. Ehhez tartozik 45 db orsó formájú, a rekeszek méreteinek megfelelő hosszúságú botocskák, amelyek a rekeszben jól elférnek. Minden rekeszbe annyi pálcikát kell rakni a gyermeknek, amennyit a számjegyek jeleznek. Ha téved, akkor nem marad elég pálcika az utolsó rekeszbe. Ha pontosan dolgozott, elfogynak a pálcikák. Az első rekeszbe, mely a 0 –át mutatja, nem kell semmit beletenni. Itt találkozik először a gyermek a 0, vagyis a semmi fogalmával. Ez nagyon érdekes számukra. A gyerekek az orsós dobozt viccesen „szivardoboznak” is szokták nevezni, mivel a pálcikák szivarra hasonlítanak.

- **A korongok**

A feladatuk, sorba kell rakni a számokat, és minden szám alá annyi korongot kell helyezni, amennyi a számjegyeknek megfelel. Segíti a számok önálló képzését, az ugyanannyi, a páros és a páratlan fogalmának konkretizálását.

- **A gyöngyrudak vagy „gyöngykígyó”**

A kemény drótra fűzött gyöngyök, rúdként kezelendők. Kilencrekeszes dobozunk van, az első rekeszben 1 gyöngyös rudak vannak, a másodikban 2 gyöngyös rudak, a harmadikban 3 gyöngyösök és így tovább egészen a 9 gyöngyösig. Az azonos hosszúságú rudak mindig azonos színűek.

Külön doboz van a 10-es gyöngyrudak számára, melyeknek színe mindig arany.

Megint másik dobozban vannak az úgynevezett váltógyöngyök, 1 – 5-ig fekete, 5-ön felül 5 fekete és annyi fehér amennyi a következő számhoz szükséges.

Feladat, tetszés szerint kirakni egy hosszú színes kígyót. Azt játsszuk, hogy a színes kígyót átvarázsoljuk aranykígyóvá.

Segíti a 10-es számkör átlépését.

- **Négyzet aranygyöngyökből**

Tíz db tízes aranyrúd egymásmellé rögzítve képezi a négyzetet. Tapasztalatszerzés arra, hogy 10x10 az 100.

- **A Séguin – féle táblák**

Két db 5 rekeszre osztott fakeretünk van, minden rekeszben a 10 – es számjegy található. Vékony véset teszi lehetővé, hogy a 10-es 0-jára vékony kartonlapot toljunk rá. Ezen tanulják a gyerekek a számok írását 19-ig. Így értik meg a számok írását és egyben a helyi értéket is.

A fakaretek az előzőekhez hasonlóak, csak itt az egyes rekeszekben a tízes számok láthatóak 10-től 90-ig. Ezeken tanulják meg a gyerekek a számok írását 11-től 99-ig. Gyakran melléhelyezik a gyerekek a megfelelő gyöngyrudakat is.

A helyi érték ismeretének megerősítéséhez vezet, a többjegyű számok, leírását rögzíti.

Eszközök a geometriai formák megismeréséhez

- Síkidomok szekrénye
- Kartonlapok a gyakorláshoz
- Mértani testek
- Mértani titokzsák

Ezekkel a játékokkal, a geometriai fogalmakat alapozzuk meg.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Ismertesse meg a gyermekekkel a szűkebb és tágabb környezetüket, (nemzetiségi gyermekek), a néphagyományok és a családi kultúra értékeit.
- Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.
- Teremtse meg a gyermekek számára a környezeti nevelés tárgyi feltételeit, (időjárás naptár, évszak naptár, súlylapok, hólapok, stb).
- Teremtse közvetlen kapcsolatot a természettel. (élősarok, akvárium)
- Kertben, mezőn, erdőn figyeltesse meg az állatokat, mutasson rá a Föld változatosságára. (képeskönyvek, térképek, földgömb)

- Tartsa szem előtt a biológiai egyensúly megtartásának fontosságát, nyújtson ismereteket a csillagászatról.
- Hívja fel a gyermekek figyelmét az emberi alkotásokra, az őket körülvevő világban.
- Alapozza meg a kozmikus nevelést, hogy a világmindenség egységes egész és mindnyájan a világmindenség részei vagyunk.
- Csendjáték keretein belül, drámajátékokkal nyújtson ismereteket a társadalmi témakörökben (pl. foglalkozások, foglalkozási ágak, viselkedési szokások, szabályok).
- Személyében mutasson példát a gyermekeknek az élő világhoz fűződő kapcsolatával.
- Szervezzon szülői segítséggel vitamin és gyümölcsnapokat.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

- Megkülönbözteti az évszakokat és a napszakokat.
- Ismeri a színeket, azok árnyalatait.
- Környezetéről elemi ismeretekkel rendelkezik. Tudja lakcímét, testvérei és szülei nevét, születési helyét, idejét.
- Ismeri, betartja környezete közlekedésének legfontosabb szabályait, ismeri a közelben lévő közintézményeket.
- A tárgyakat legalább 10-ig meg tudja számlálni, össze tudja hasonlítani mennyiség, nagyság, forma, szín szerint.
- Tud 10-es számkörben bontani, részhalmazokat egyesíteni. Meg tudja állapítani több, kevesebb, ugyanannyi.
- Képes két kiterjedést, vagy mennyiséget egymással egyenlővé, ugyanannyivá tenni, vagy valaminél kisebbet, nagyobbat, többet, kevesebbet létrehozni.
- Helyesen használja a tő és sorszámneveket.
- Helyesen használja a térbeli viszonyokat jelentő névutókat.

3. Verselés, mesélés

Cél:

Irodalmi élmény nyújtásával a gyermekek érzelmi, esztétikai, erkölcsi, értelmi fejlődésének elősegítése.

A mesélés pihentet, szórakoztat, az anyanyelv közegén át hat, emberi kapcsolatokra tanít, segít a világban eligazodni, az élmények feldolgozásával oldja a szorongást.

Az óvodapedagógus feladatai:

Művészi értékű, népi, klasszikus és kortárs irodalmi alkotásokat válogat az alábbi szempontok szerint:

3-4 éveseknek rövid állatmesék, láncmesék. A versanyag zömét a népi mondókák alkotják, ezek közül is ölbeli játékok, állathívogatók és az ismert költőink ritmikus, játékos versei.

4-5 éves korú gyermekeknek egyszerűbb tündérmesék, hosszabb lélegzetű állatmesék, magyar írók modern meséi, valamint verses mesék. A népi mondókák, halandzsa szövegek, kiolvasók alkotják a nagyobb részt. Ezen kívül vidám humoros versek, klasszikus és mai magyar költők versei, művei.

5-6-7 éves korra már kialakul a mesére való beállítódás, a kettős tudat. Így a klasszikus tündérmesék, cselekmény dús állatmesék, népmesék, novellisztikus, realiztikus, tréfás mesék, meseregények kerülnek előtérbe. A versanyagot gazdagítják a népi mondókák, kiolvasók mellett a lírai versek.

Fokozatosan szoktatja rá a gyermekeket a mese figyelmes végighallgatására. A többszöri meghallgatás után a gyermekekkel a **mesét dramatizálva is feldolgozza** szókincsük és kifejezőmódjuk bővítésére. A bábokkal való ismerkedéskor rövid, párbeszédese jeleneteket mutat be. Később a bábok számát, jelenetek időtartamát növeli. Eleinte a kicsiknek paraván nélkül bábozik. A nagyobbakkal minden adandó alkalmat felhasznál a kiolvasók, versek ismételtetésére. Az új verseket a gyermekek élményeihez kapcsolja. Ügyel a szavak pontos, tiszta ejtésére, értelemszerű hangsúlyozására. A mesék, versek cselekményét mozgással, mimetikus játékkal is kifejezi. Mese, vers tevékenységeket naponta szervez. Az élményszerű befogadáshoz megteremti a szükséges nyugalmat. A mondókázást mindig mozgáshoz, játékhoz kapcsolja. A versek mondogatását spontán helyzetekhez, emlékezetes élmény együttesekhez fűzi az utánzási, ismétlési kedvet felkeltve. A verset, mint egészet mindig az elejétől a végéig mondja el. A hozzá kapcsolódó gesztusokkal, mozdulatokkal, közös ritmikus beszéddel motivál.

Szervez könyvtárlátogatást a nagyobbaknak.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

- Szívesen mondogat verseket, mondókákat, hallgat mesét.
- Szívesen mesél, bábozik, dramatizál.
- Képről mondatokban beszél.
- Folyamatosan, összefüggő mondatokkal fejezi ki magát.

- Beszédének tagoltsága, hangsúlya, hanglejtése megfelel anyanyelvünk követelményeinek.
- Tud rövid történeteket, szöveget visszamondani.
- Olyan szókinccsel rendelkezik, amely lehetővé teszi számára, gondolatai érthető kifejezését.
- A német nemzetiségi gyermekcsoportban mondókákat, verseket, önállóan mondanak, rövid meséket dramatizálnak.

4. Rajzolás, mintázás, kézi munka – művészeti nevelés

Cél:

A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Maga a tevékenység és annak öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.

Az egyéni fejlődést figyelembe véve képi- plasztikai kifejezőképesség birtokába juttatja a gyermeket, kialakítja bennük a térbeli tájékozódó képességet. Segíti a világról alkotott kép befogadását, újra alkotását a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését. Megismerteti a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, egyszerű munkafogásokkal, technikai alapelemekkel. Fejleszti az eszközök használatának képességét. A rajzfejlődés a vonal és a szín megismerésén alapul. Ezek aktív gyakorlása ügyességet eredményez, amely során bárki eljuthat akár a művészi kifejezéshez is.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Megismerteti a különféle **anyagokat, eszközöket, technikai eljárásokat**, hogy ha ezekben gyakorlottá válnak, tudjanak a tartalomra figyelni (képzelet, fantázia, egyéni érzelmek, egyéni kifejezőmód).
- Lehetőséget ad a gyermekeknek önálló új technikát is kitalálni, alkalmazni. Az örömmel, játékosan végzett vizuális tevékenységet úgy biztosítja, hogy a gyermekektől a cselekvést és nem az eredményt várja, értékeli. Ugyanakkor figyelembe veszi, hogy a rajzzal közöl valamit.
- **Biztosítja a megfelelő körülményeket:** állandó hely, a gyermek által bármikor elérhető eszközök, anyagok, jó légkör.
- Tiszteletben tartja az egyéni fejlődésük útját, tempóját, sikerélményhez juttatja őket.

- Eszközt, anyagot, témaválasztási lehetőséget kínál, mely a gyermek érzelmi beállítódására, kötődésére, környezetismereti témára épül a cselekvés öröme érdekében.
- Szervezeti forma megválasztásával a rugalmasság, folyamatosság elvét alkalmazza.
- Biztosítja az alkotás lehetőségét az egész nap folyamán. Nagyobb gyermekkel kiállítást - tárlatlátogatást szervez.

Javasolt technikák:

- Zsírkréta, kréta, ceruza-rajz, olvasztott kréta, aszfaltkréta
- Festés: vastag, vékony ecsettel, újjal, egyéb eszközökkel
- Zsírkréta rajz után festés (vegyes technika)
- Nyomatok agyagba, gyurmába (termékek, tárgyak)
- Nyomatok dúccal (krumpli, dugó, termés, stb.)
- Előhívó, satírozó játék (falevél, fonal, ragasztás papírból, textilből előzetesen)
- Tépés, majd vágás (vegyesen is)
- Festés hullámpapírra
- Hullámpapírok ragasztása
- Varrás hullámpapírra Vastag fonallal — Hajtogatás, képi elrendezés ragasztással
- Vágás, hajtogatás díszítése nyomattal, rajzzal, festéssel (karkötő, ház stb.)
- Testek felület díszítése (dobozok, hengerek, faépítők stb.)
- Festés üvegre, textilre, gipszre, fára, kőre
- Fonalragasztás síkon képi jelleggel
- Kész képeken vágással (ajtó ablaknyitás)
- Mintázás nemcsak agyagból, gyurmából, hanem más képlékeny anyagból (szalma, újság, krepp)
- Mozaik
- Montaigne, kollázs
- -Fűzések, szövések különböző eszközök felhasználásával (termékek termények növények)
- Kézműves technikák gyakorlása (decupage)

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- Örömmel, saját kezdeményezésére ábrázol.
- Helyes ceruzafogás és eszközhasználat jellemzi.
- Ábrázolása változatos szín és forma használatot, tagoltságot mutat.

- Tud egyszerű formákat papírból kivágni, hajtogatni, ragasztani.
- Részt vesz játék -, kellék -, ajándékkészítésben.
- Téralakításra építésre képes.
- Tud különféle technikákkal alkotni, anyagot, témát választani.
- Igény az alkotásra, önkifejezésre, környezetalakításra és befogadásra.
- Montessori sablonokkal rajzol, ezáltal fejlődik a szabad rajzolás is.
- Ismeri a népi kismesterségeket: fonás, szövés, agyagozás, bőrözés, tojásfestés, gyöngyfűzés stb.

5. Ének – zene, énekes játékok

Cél:

Az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés felkelti a zenei érdeklődést, élményekhez juttat, formálja a zenei ízlést, esztétikai fogékonyságot. Fejleszti a zenei hallást, ritmusérzéklet, zenei emlékezetet, játékos zenei alkotókedvet. Megszeretteti a gyermekekkel az éneklést, az énekes játékokat, tiszta, szép éneklésre szoktatja őket.

Mindez a Kodály módszer alkalmazásával történik óvodánkban. Meggyőződésünk, hogy ápolni kell minden népnek saját kultúráját és meg kell ismerkedni más népek kultúrájával is. A különböző országokban élő népeket csak kölcsönös ismeret hozhatja egymáshoz közelebb, ezáltal szerethetik meg egymást, kerülhetnek lélekben közelebb egymáshoz. Segíti a harmonikus mozgást, a mozgáskultúra fejlődését a zenei anyanyelv megalapozását, alapot ad a zenei műveltség továbbfejlesztéséhez.

Az óvodapedagógus feladatai:

Népi játékok és igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások felhasználásával fejleszti a ritmust, éneklést, hallást, mozgást.

- ♪ Az éneklési készség, ritmusérzék, hallásfejlesztés, harmonikus mozgás, zenei alkotó fantázia fejlesztése.
- ♪ A népdalok, népi játékok által a hagyományokat megismerteti, továbbélését segíti.
- ♪ Jó példát mutat a gyermekeknek a tiszta, szép énekléssel és szövegkiejtéssel.
- ♪ Ügyel, hogy a dalanyag a gyermekek értelmi és fizikai adottságainak megfelelő, kis **hangterjedelmű** c-c' magasságú legyen.
- ♪ Buzdítja, bátorítja a gyermekeket az egyéni, önálló éneklésre is.

- ♪ Az **egyenletes lüktetés** megéreztetését kiscsoportos korban elkezdni egyszerű, utánzó mozdulatok folyamatos ismételtetésével.
- ♪ A **dalok ritmusát** kiemeli, erre épül a motívum hangsúly megéreztetése.
- ♪ Egyenletes és ritmus összekapcsolása.
- ♪ Ritmus visszhang játék.
- ♪ Gyors-lassú tempó érzékeltetése és kifejezése.
- ♪ Megismerteti a gyermekeket néhány egyszerű ritmushangszer használatával.

Hallás fejlesztés

- ♪ Magas és mély hang közti különbség felismerése és kifejezése.
- ♪ Halk és hangos közti különbség felismerése és kifejezése.
- ♪ Hangszín felismerés: a környezete tárgyainak, zörejeinek felismerése. Belső hallás fejlesztése:
- ♪ Dallam felismerés (dúdolásról, hangszerről).
- ♪ Dallambújtatás

Harmonikus mozgás fejlesztése

Térformák alakítása. Egyszerű tánc mozdulatok elsajátítása (pl.: forgás, guggolás, taps, sarokkoppantás, egy lépéses csárdás).

Átbújás, szűkülő-bővülő kör, sorgyapodó, páros játékok, utánzások.

Zenei alkotó fantázia fejlesztése

Kérdés-felelet játék.

Énekelve beszélgetés.

Énekelve, ritmizálva köszönés.

Ismert mondókára, versre dallam kitalálása.

Az egyszemélyes játékhelyzettel felkelti a gyermek **éneklési kedvét**.

A nagy teret igénylő énekes játékokat az 5-6-7 éves korú gyermekek számára heti 1 alkalommal kötött jelleggel szervezi a tornaszobában, a többi korosztálynak kötetlenül a csoportszobában vagy udvaron. A zenei nevelést szorosan kapcsolja az óvodai élet minden területéhez.

A **jeles napokat, ünnepeket** a kapcsolódó mondókákkal, dalok éneklésével (Mikulás, Karácsony, Újév, Farsang, Húsvét, Március 15) feleleveníti.

Természeti és társadalmi eseményekhez kapcsolódó népszokások dalainak, játékainak felelevenítése.

Zenehallgatási anyag megválasztásánál figyelembe veszi a német nemzetiségi csoportokban a gyermekek hovatartozását is.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- Tud néhány dalt tisztán, helyes szövegkiejtéssel egyedül is énekelni.
- Tud dallamot, vagy ritmusmotívumokat egyénileg visszaénekelni, visszatapsolni.
- Tud társaival térformákat alakítani.
- A zenei fogalmakat ismeri és alkalmazza.
- Megkülönbözteti az egyenletes lüktetést a dal ritmusától, tudja mindkettőt a dalból kiemelni.
- Megbeszélés, vagy egyéni ötletek alapján az éneklést ütőhangszerekkel tudja kísérni.
- Német nemzetiségi csoportokban tudjanak a gyermekek 5-6 alkalmi dalt, tisztán, szép szövegkiejtéssel énekelni.
- A germán népek dalait, az élőzenét figyelmesen hallgassák.

6. Mozgás

Cél:

Az egészséges életmód, a rendszeres testedzés szokásrendszerének, a testi-lelki harmónia kialakulása, a társra figyelés, az alapvető testi képességek és mozgáskészségek (harmonikus, összerendezett, fegyelmezett, nagy és kismozgás) és pszichomotoros képességek fejlődése, a mozgás megkedvelése különös tekintettel a természetes mozgásokra, és koordinációra.

Az óvodapedagógus feladatai:

- † Fizikai állóképesség, erőnlét és koordináció fejlesztése.
- † Nagy- és finommozgások, testséma, téri tájékozódás és egyensúlyfejlesztés.
- † Laterális dominancia fejlesztése.
- † Vizuális és auditív percepció fejlesztését alapozó illetve azt kiegészítő szerepű mozgásokat gyakoroltat.
- † Probléma megoldást erősíti mozgással végzett feladatmegoldásokkal.

- † A mozgással kapcsolatos szókészletet fejleszti, a fizikai aktivitáson keresztül a szellemi aktivitást előkészíti. A sikeres feladatmegoldások eredményeként növeli az önértékelést és önbizalmat.
- † A tornával és mozgásos játékokkal fejleszti a gyermekek **természetes mozgását, valamint testi képességeiket** (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség, koordináció). Pozitív irányba befolyásolja a mozgás által a gyermek teherbíró-képességét és az egyes szervek teljesítő képességét.
- † A mozgásos tevékenységek során segíti a **térben való tájékozódást**, a helyzetfelismerést, az alkalmazkodó képesség, valamint a személyiség akarati tényezőinek alakulását.
- † A mozgásos lehetőségeknek teret biztosít teremben és szabad levegőn egyaránt.
- † Heti 1 kötelező testnevelés foglalkozást szervez az óvoda tornatermében vagy az udvaron.
- † Zenés tornát, sétákat, kirándulásokat (5-7 évesekkel) szervez.
- † Differenciált feladatadással lehetőséget teremt arra, hogy az adott gyakorlatokat a gyermekek saját képességeiknek megfelelően hajtsák végre, kellő aktivitást és terhelést biztosít. A foglalkozások körültekintő szervezésével és előkészítésével a várakozási időt kerüli.
- † Az életkorhoz az alábbi szempontok szerint a mozgásanyagot összeállítja.
Járás, mászás, kúszás, futás, ugrás, dobás, elkapás, húzás, tolás, függeszkedés, forgás, gurulás, hordás, egyensúlyozás, lazítás, feszítés.
Gimnasztika és talajtorna elemek.
Sokszínű, változatos testnevelési játékok.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

- Szeret mozogni, kitartó.
- Tud ütemtartással járni.
- Képes babzsákkal a fején egyensúlyozó járásra vízszintes padon.
- Tud rövidebb távon egyenletes iramban futni.
- Versenyjátékokban betartja a szabályokat.
- Tud helyben labdát pattogtatni.
- Kezdeményez mozgásos játékokat.
- Sportmozgások alapelemeit ismeri.

7. Munka jellegű tevékenységek

Cél:

A munkavégzéshez szükséges beállítódások, célszerű munkafogások, készségek, képességek, tulajdonságok kialakulása, cselekvő tapasztalással a gyermeki személyiség, attitűdök fejlesztése, saját és mások munkájának megbecsülésére és elismerésére nevelés.

Az óvodapedagógus feladatai:

- **Nyugodt légkört** biztosít, hogy kitartással végezhesék el a tevékenységeket.
- Állandó megerősítéssel a **munkához való pozitív viszonyt alakít ki**, mely során megtanulják tisztelni a munkát végző embert.
- Megéretteti a gyermekekkel, hogy a munka felelősségteljes feladat, melynek eredménye van.
- Megismerteti a külső világ tevékeny megismerése által kínált tevékenységek, kísérletek során alkalmazott eszközök balesetmentes használatát. (szőlőprés, paradicsompasszírozó, szűrők, reszelő, kések, tölcsérek, szaggató formák stb.)
- A kísérletek során alkalmazott elektromos eszközök bemutatását, használatát pedagógiai asszisztens vagy dajka segítségével kellő körültekintéssel szervezi meg.
- Ügyel arra, hogy ne jelentsen terhet, feleljen meg az egyéni fejlettségi szintnek. Méretben és minőségben olyan **eszközöket biztosít**, amelyek megfelelnek az óvodás gyermekek igényeinek.
- Igényt alakít ki a gyermekekben a rend és a rendezett körülmények megtartására.
- Arra neveli a gyermekeket, hogy változó körülmények között is képesek legyenek alkalmazni ismert munkafogásokat.
- Fejleszti az akarat tulajdonságaikat: önállóságukat, kitartásukat, önzetlenségüket, felelősségtudatukat.
- A gyermeket a **saját személyükkel kapcsolatos** teendőkkel ismerteti meg: testápolás, öltözködés, önkiszolgálás, majd a társakért végzett tevékenységek önként vállalását vezeti be.
- A **naposi munkát** (5-6-7 éves korban) figyelemmel kíséri, a gyermeket **alkalomszerű munkákkal** bízva meg fejlettségétől függően:
- Eszközök előkészítése, elrakása, teremrendezés, eszközkészítés, javítás, növénygondozás, seprés, gereblyezés, lombgyűjtés, locsolás, hólapátolás.

- **A tevékenységek jellemzői óvodáskor végére:**
- Ügyel saját személye és környezete rendjére.
- Munkatevékenységében kitartó.
- Szívesen vállal munka jellegű megbízásokat.
- A munkavégzésnél használt eszközöket elrakja.
- Az étkezőasztalt esztétikusan teríti meg.
- Étkezés után a saját edényeit elrakja.
- Részt vesz teremrendezésben, ágyazásban.
- Óvodáskor végére megtanulja, hogy a tevékenyégi idő végén az óvónő halk szavát, a halk zeneszót meghallva halkán helyére tegyék játékszereiket.

8. Tanulás

Cél:

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásokon spontán tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon az óvodapedagógus által kezdeményezett foglalkozásokon és időkeretekben valósul meg. Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése, attitűdök erősítése és a képességek fejlesztése. A tanulás és tudás szeretetét fejlesztjük a szórakoztató, a sikert és örömet hozó fejlesztő eszközök és játékszerek alkalmazásával, a szép könyvek nézegetésével, kérdéseik komoly megválaszolásával. Montessori eszközei önálló gondolkodásra, döntésre, választásra, önellenőrzésre, összefüggések felfedezésére nevel. Mindehhez kapcsolódik a beszédkézség fejlesztése, és az írott nyelv megismerésének lehetősége.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Érzelem gazdag, biztosságot nyújtó, kölcsönös bizalmon alapuló csoportlétkör kialakítása, az érési folyamatok optimális megtámogatása.
- Megfelelő mennyiségű és minőségű ingerhatás, tapasztalás és cselekedtetés, felfedezés biztosításával a gyermeki kíváncsiság felkeltése, kielégítése, a kutatás, problémamegoldás, felfedezés örömeivel.

- **A közvetlen tapasztalatra, mozgásra, élményre épülő** képességek, részképességek fejlesztése, mely magába foglalja a szenzoros, motoros, szociális és verbális tanulást egyaránt.
- A tanulás alapvető feltételének megteremtése, a **szokásrendszer kialakítása**, a tevékenységek állandó helyének meghatározása, a jól megválasztott időkeret, és az elegendő számú, méretű, minőségű, sok érzékszervet foglalkoztató elsősorban **Montessori eszköz** biztosítása.
- A szervezeti formát a tevékenység tartalmától, a résztvevő gyermekek számától, összetételétől, fejlettségétől függően az óvónő megválasztja, differenciáltan alkalmazza.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- Az egyszerű feladatokat megérti.
- Ha a helyzet megkívánja, kivárja amíg rákerül a sor.
- Érdeklődik környezet tárgyai, jelenségei és ezek összefüggései iránt.
- Feladatai végrehajtásában kitartó.
- Szándékos figyelmének időtartama életkorának megfelelő.
- Képes a már elsajátított ismeretek szándékos felidézésére.

8.1. Az iskolai alkalmasság

A gyermek belső érése a családi nevelés és az óvodai nevelés folyamatának eredményeképpen az óvodáskor végére hat-hét éves korra az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet éri el. Belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben óvodásból iskolássá érik. Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: **testi – lelki – és szociális érettség**, amelyek mindegyike egyaránt szükséges a sikeres iskolai munkához.

Testi jellemzők:

- 6 éves korára a testileg egészségesen fejlődő gyermek eljut a testarányai megváltozásához, megkezdődik nála a fogváltás, mozgása összerendezettebb, teste arányosan fejlett, teherbíró.
- A finommotorikus képességek valamint mozgáskoordinációja fejlődik, szándékosan képes irányítani mozgását, testi szükségleteit, viselkedését.

Lelki jellemzők:

A tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek, nyitott, érdeklődő. Az érzékelés, az észlelés tovább differenciálódik.

- Jellemző az önkéntelen emlékezeti bevésés, felidézés, majd a szándékos bevésés és felidézés.
- Megjelenik a szándékos figyelem, amely a tanulás alapja, növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, megnő a megőrzés időtartama.
- Képi gondolkodás mellett az értelmi, fogalmi gondolkodás is alakulóban van.
- Gondolatait mások számára érthetően fogalmazza meg.
- Tisztán ejti a magán és mássalhangzókat.
- Mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot.
- Türelmesen végighallgatja és megérti mások beszédét.
- A természeti, társadalmi, környezet témaköreiben otthonosan mozog.
- A természeti – társadalmi környezet megbecsülésére, megóvására képes.
- **A szociális érettség jellemzői:**
- A gyermekek szociálisan is éretté válnak az óvodáskor végére. Képesek a fokozatosan kialakuló együttműködésre, kapcsolatteremtésre felnőttekkel és gyermektársaikkal.
- képesek szükségleteik kielégítésére
- feladattudatuk kialakulóban van
- feladattartásuk, önfegyelmeik, önállóságuk erősödik
- egyre több szabályhoz alkalmazkodnak.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében, folyamatos speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fenti nevelési szint.

Kapcsolatok:

- családdal
- más nevelési intézményekkel
- egyéb területekkel

Az óvodai nevelés fejlesztő hatását, a gyermek fejlődési jellemzői mutatják. Az óvoda szorosan együttműködik a családdal, a Tanácsadó Intézményekkel és a speciális fejlesztő szakemberekkel.

8.2. Az iskolába lépés feltételei

Az óvoda feladatai a beiskolázandó gyermekkel kapcsolatosan:

- A gyermek abban az évben válik tankötelessé, amelynek augusztus 31. napjáig a 6. életévét betölti, legkésőbb az azt követő évben. Az iskolaérettséget alapesetben az óvoda igazolja, tehát ha gyermek betölti a 6. életévét az óvoda vezetője dönti el, hogy iskolába menjen, vagy még egy évig óvodai nevelésben részesüljön. Amennyiben az utóbbi lehetőség mellett dönt, majd egy év letelte után még mindig úgy véli, hogy a gyermek nem érett az iskolára akkor a szakértői és rehabilitációs bizottság véleményét kell kérni.
- „Óvodai Szakvélemény” nyomtatvány kiállítása, amelyen az óvoda igazolja, hogy a gyermek elérte az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, vagy javasolja, hogy a gyermek vegyen részt a Nevelési Tanácsadó, illetve a Tanulási Képességeket Vizsgáló Rehabilitációs és Szakértői Bizottság vizsgálatán.
- Felhívni a beiskolázandó gyermekek szüleinek a figyelmét arra, hogy a gyermeküket el kell vinni a házi orvosukhoz, a 6 éves státuszvizsgálatra.

VI. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE

1. Személyi feltételek

Nevelőmunkánk kulcsszereplője az **óvodapedagógus**. Elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermekek számára. Fontosnak érezzük a „Montessori” mintát, miszerint az óvodapedagógus gyakran húzódik háttérbe, nem harsány, hagyja a gyermeket kibontakozni, de közbe tud lépni, amikor szükség van rá. Az óvodapedagógusok és a nevelést segítő munkájának összehangoltsága szükséges az eredményességhez. Hat csoportos óvodánkban csoportonként 2 óvónő összehangolt munkája folyik, és látja el a minket választó szülők gyermekeinek nevelését és felkészítését a zökkenőmentes iskolakezdésre. A nevelőtestület nagy része régóta együtt dolgozik, speciális szakmai ismeretekkel

Pedagógiai Program *OM azonosító: 036459*

rendelkeznek, emberileg és szakmailag egyaránt összetartó csapatot alkot. Nyugdíjba vonuló kolléganőink helyére felvett új óvodapedagógusainkat igyekszünk nagy körültekintéssel kiválasztani. A nevelőtestület innovatív, nyitott az új ismeretek, módszerek befogadására, rendszeresen részt vesznek különböző továbbképzéseken és ez a jövőben is fontos feladat számukra. Ennek megvalósítását szolgálja az óvónők továbbtanulási terve, és a továbbképzési tervek, melyek az évenként elkészítendő munkaterv részét képezik.

Az óvodánkban folyó belső továbbképzések alapját a bemutató foglalkozások, a beszámolók, a munkaközösségi foglalkozások adják, ezek szintén részét képezik az éves munkatervnek, és segítik az óvodapedagógiai változásokkal történő lépéstartást.

Fontos a nevelőtestület önálló alkotó óvodapedagógiai munkájának segítése és értékes szakmai ötletek közkinccsé tétele, valamint az új kolléganők óvodánk közösségébe való beilleszkedésének támogatása.

A bemutató foglalkozásokon való részvételi lehetőség igény és érdeklődés szerint, kölcsönös betekintési alkalmat ad egymás nevelőmunkájába.

Óvodapedagógusaink nagy része Montessori szaktanfolyammal rendelkezik, a német nemzetiségi csoportokban nemzetiségi óvodapedagógusok látják el a nevelő munkát és intézményünk fejlesztő pedagógusainak száma is megfelelő.

Az óvodapedagógusok közvetlen nevelést segítő munkatársai a **pedagógiai asszisztensek és a dajkák**.

Az intézményben 2 pedagógiai asszisztens, csoportonként pedig 1 dajka segíti a pedagógusok munkáját. A pedagógiai asszisztensek úgynevezett forgó rendszerben dolgoznak, mindig abban a csoportban, ahol éppen szükség van a segítségre.

Munkájukat a gyerekek napirendjéhez igazítva, az óvodapedagógusok irányítása mellett végezik. Feladatkörüket a munkaköri leírás részletesen tartalmazza.

Az **alkalmazotti közösség** tagjaitól is elvárjuk, hogy munkájukkal, magatartásukkal, személyes példájukkal segítsék megvalósítani nevelési feladatainkat:

- Ismerjék meg nevelési elveinket, csoportjaik nevelési terveit, működjenek együtt az óvónőkkel.
- Aktívan vegyenek részt a csoport életében.

- Ismerjék meg a csoportjuk napirendjét és a csoporton kívüli feladataik végzésével a gyermekek napirendjéhez alkalmazkodjanak.
- Munkájukban tükröződjön a gyermekek szeretete, elfogadása, tisztelete.
- Kulturált magatartással és beszédmintával segítsék a gyermekek nevelését.

2. Tárgyi feltételek

Óvodánk jelenlegi épületét 1972-ben építették, így a közös helyiségek méretei, a kihasználatlan belső terek, nem minden esetben szolgálják a praktikus kihasználhatóságot. Az évek folyamán azonban igyekeztünk reformálni, így az épületben található szolgálati lakást is óvodai célra hasznosítottuk. Így lett logopédiai - felzárkóztató szobánk, nyelvi laborunk, szertárunk.

Később kialakításra került az épület földszintjén egy tornaterem és a sószoba, mely az egészség megőrzését szolgálja.

Tornatermünk felszereltsége viszonylag jónak mondható, szinte minden modern tornaeszköz adott a fejlesztő pedagógusok mozgásfejlesztő munkájához.

Intézményünk rendelkezik a Pedagógiai Programunk megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel.

Csoportszobáinkat igyekeztünk a lehetőségeinkhez mérten a legmodernebb bútorzattal és eszközrendszerrel ellátni. Minden csoportban megtalálható a Montessori eszközrendszer valamennyi eleme, adott a lehetőség a kézművességre és a két németes csoportban német nyelvű könyvekkel, társasjátékokkal és hanganyaggal egészül ki a repertoár. A csoportszobák nagy részének berendezési tárgyai többségükben fel lettek újítva, amely a gyerekeknek esztétikai élményt, kényelmet és biztonságot jelent. A csoportszobai játékok vásárlásánál fontos szempont az igényesség, valamint a pedagógiai munkához szükséges fejlesztő játékok beszerzése.

Tekintettel arra, hogy óvodai nevelésünkben fő cél a Montessori pedagógia, a nemzetiségi nyelvi nevelés, valamint a hagyományörzés, az alkalmazható eszközök kiválasztásánál elsősorban ezekre figyelünk.

Beszereztünk egy égetőkemencét, melynek rendszeres használata sok sikerélményt nyújt a fazekasság mesterségével ismerkedő gyermekeinknek.

Óvodánk jó adottságú, nagy, árnyas udvarral rendelkezik, ahol a gyerekek városi szinten jó levegőjű, nyugodt környezetben tölthetik mindennapjaikat, nyáron pedig ivókút gondoskodik a folyamatos folyadékbevitelről.

Elveink a Montessori eszközök kiválasztásánál:

- Biztosítsák az önálló tevékenységet, a gyereki kíváncsiságot.
- Olyan felhívó jellegűek legyenek, melyekkel tevékenykedve sok saját tapasztalatot gyűjthetnek a gyermekek.
- Az eszközök ne az ismeretek mennyiségét biztosítsák, hanem a képességek fejlesztését.

Elveink a német nemzetiségi neveléshez szükséges eszközök kiválasztásánál:

- A nemzetiségi kultúra megőrkítésére, audiovizuális eszközök biztosítása.
- A nemzetiségi népismeret, tárgyi, szellemi, örökségének megőrzése, - népi mesterségekhez, zenei múlthoz kapcsolódó eszközök beszerzése.
- Könyvek, segédanyagok.

Elveink a népi kismesterségeket megőrző nevelésünkhöz szükséges eszközök kiválasztásánál:

- Eszközök beszerzése a kismesterségeket őrző technikákhoz.
- Jeles napokhoz fűződő eszközök beszerzése (termékek, növények, textíliák).
- Könyvek, segédanyagok a népi kismesterségek ismertetéséről.

3. Szervezeti és időkeretek

3.1. A csoportok megszervezése

Óvodánk minden csoportja heterogén összetételű, vegyes életkorú csoport. A gyerekek csoportba sorolásának szempontjai: életkorbeli különbségek csökkentése, életkori 1/3 arány megtartása, testvérek együttnevelésének biztosítása.

A nehezen nevelhető vagy speciális fejlesztési igényű gyermek csoportbeli elhelyezésénél alapvető szempont a pedagógusok arányos terhelése, hogy elegendő ideje legyen a egyéni fejlesztésre (max. 1-2 fő/csoport).

A csoportok létszáma (az alapító okirat alapján) maximum 30 fő, intézményi szinten 150 fő.

3.2. A napirend kialakításának alapelvei a Pipitér Óvoda – Färberkamille Kindergartenben:

- A gyermekek életkor szerinti összetétele alapján eltérnek a szükségleteik, differenciáltan biztosítjuk a tevékenységekhez szükséges időtartamot.
- A tervszerű, összehangolt tevékenységekkel elkerüljük a felesleges várakozásokat, a tétlenséget, a kapkodást.
- Minél hosszabb, nyugalmas és tartalmas játékidőt biztosítunk.
- A tisztálkodás és öltözködés végzéséhez, az egyéni szükségleteknek megfelelő időtartamot biztosítjuk.
- Az étkezésre az egyéni igények, szükségletek szerinti időtartamról gondoskodunk
- A gyermekek alvási—pihenési igényének figyelembevétele

3.3. NAPIREND

Érkezéstől az udvari játékig:

- A gyermekek érkezése, fogadása.
- Játéktevékenység.
- Játékos tanulás csoportos, mikrocsoportos és egyéni foglalkozási formák alkalmazásával.
- Tízórai, gondozási teendők ellátása.
- Montessori eszközökkel való fejlesztés.
- Csendjáték, beszélgető-kör, hagyományok ápolása, születésnapok megünneplése.
- Élményszerző séták, kirándulások, közös megfigyelések. - Szabad, mozgásos játék az udvaron.

Udvari játéktól az ébredésig:

- Naposi munka feladatainak elvégzése.
- Ebéd, gondozási teendők ellátása.
- Pihenés-alvás előtti mese, altatódal.
- Alvás-pihenés folyamatos ébredés.

Ébredéstől hazaindulásig:

- A csoportszoba rendjének helyreállítása.
- Uzsonnázás, gondozási teendők ellátása.
- Játékos egyéni képességfejlesztés.
- Játéktevékenység.
- Szabad, mozgásos játék az udvaron.
- Találkozás a szülőkkel, rövid információcsere a gyermek fejlődéséről, magatartásával kapcsolatosan szükség esetén.

3.4. A gyermekközösségi programok szervezése:

Ünnepek és hagyományok

Az ünnepek, megemlékezések szervezését a gyermekek személyiségfejlődésében fontosnak tekintjük, mert az érzelmi nevelés és szocializáció terén kiemelkedő hatást fejtenek ki. E jeles események szervesen illeszkednek a tervezett nevelési folyamatokba, melyeket a szülők közreműködésével, segítségével, részvételével készítünk elő, illetve bonyolítunk le. Ünnepeinket az aktuális előkészületek jellemzik, érzelmi, hangulati ráhangolódással, ajándék készítéssel, az óvoda dekorációjának elkészítésével.

- **Nemzetiségi nap**

Német dalokkal, mondókákkal, dalos körjátékokkal német nemzetiségi népviseletben lépünk színpadra és találkozunk a környéken élő más kisebbségi népekkel, mint a horvátok, a szlovének vagy a romák. Megkóstoljuk ételeiket, megismerjük a szokásaikat, táncukat, zenei kultúrájukat.

- **Szüreti mulatság**

A gyerekek megismerhetik a mustkészítés alapjait, szőlőpréselés, must kóstolás, őszi dalos játékok felelevenítése.

- **Őszi kirándulás**

- **Szent Márton hét – Sankt Martin Fest**

Szent Márton Szombathely, szülötte. Megismerkedünk életével, ápoljuk a Szent Márton napi hagyományokat magyarul és németül egyaránt. Libanézás, libazsíros kenyér kóstolás, lampionos felvonulás.

- **Mikulás**

A Mikulás az ajándékot személyesen adja át a gyermekeknek és egy-egy dicsérő, személyre szóló gondolatot mond, akik alkalmi versekkel, énekekkel köszöntik.

- **Karácsony**

Az adventi előkészületekkel, gyertyagyújtással fokozzuk a várakozás érzelmi hatásait. Az óvoda játékeszköz bővítését ez időre tervezzük, így minden csoport játékokat talál a feldíszített közös fa alatt. Énekekkel, versekkel, betlehemezéssel ünneplünk. Adventi kézműves délután a szülőkkel.

- **Kiszézés, villózés**

Kiszebáb készítés, kiszebáb égetés, - télkergető, zöldág járás.

- **Farsangi hét**

Jelmezben zajló zenés, táncos esemény, aktuális versekkel, énekekkel, tréfás játékokkal kiegészítve.

- **Március 15.**

Ünneplése változatosan, csoportonként más-más módon és időjárástól függően zajlik: PL: látogatás a Petőfi szobornál virághelyezéssel, megemlékezés a csoportban versekkel, énekekkel. Közös ünneplést is szervezünk, huszár mutatkozik be a gyermekeknek.

- **Húsvét**

Az előkészületek során a leggyakoribb a különböző technikákkal készített tojások, egyéb szimbólumok készítése. Húsvét utáni napon locsolkodás.

- **Anyák napja**

A köszöntőt az év során megismert versekből, énekekből, dalos játékokból állítjuk össze. Ez alkalomra minden gyermek ajándékot készít édesanyjának és a köszöntés egyénileg történik a meghittség megteremtése érdekében. Szülőkkel közösen ünnepeljük.

- **Gyermek-hét**

Változó események szervezése: pl. kirándulás, versenyjátékok, kézműves programok. Lehetőség szerint közös udvari program bábszínházzal, koncerttel, jótékonyági vásárral.

- **Évzáró**

Az évzárói műsor a nevelési év során tanult dalokból, mondókákból, versekből, körjátékokból áll össze. Figyelünk arra, hogy a gyerekek egyéni megnyilvánulására is lehetőséget adjunk.

- **Nyári irándulás**

- **Születésnapok ünneplése**

Általában gyertyagyújtás, éneklés, verselés, mesemondás után az óvónők által készített apró játékkal ajándékozza meg a csoport az ünnepeltet. Az ünnepelt csomagolt aprósüteménnyel, vagy tortával kínálhatja meg társait.

VII. AZ ÓVODA GYERMEKVÉDELMI FELADATAI, SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSE, ESÉLYEGYENLŐSÉGET SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK

Cél:

Segítségnyújtás a gyermek testi, érzelmi, erkölcsi és értelmi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítéséhez, a veszélyeztetettség megelőzéséhez és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetéséhez, valamint a gyermek családjából történő kiemelésének a megelőzéséhez. Esélyegyenlőség biztosítása, a **szociális hátrányok enyhítése**.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Elősegíti a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek **óvodába kerülését, járását**.
- Biztosítja a gyermekeket megillető **jogok érvényesülését** az óvodán belül, szükség esetén védő – óvó intézkedésekre javaslatot tesz.
- A gyermekeket és családjukat lehetőségeihez képest minél jobban megismeri.

A problémákat a hátrányos helyzet okozta tüneteket felismeri és ha szükséges ehhez szakember segítségét kéri.

- **A felzárkóztatást és tehetséggondozást megvalósítja.**

Egyéni differenciált bánásmóddal a testi, érzelmi, erkölcsi, értelmi fejlődést elősegíti folyamatosan ellenőrzi.

- Részt vesz az egészségügyi szűrővizsgálatok lebonyolításában, a szűrést szükség esetén soron kívül javasolja.
- A rendszeres óvodalátogatást figyelemmel kíséri, szükség esetén az óvodavezetőnek jelzi a hiányzást.
- A családok szociális és anyagi helyzetének megfelelően a különböző támogatásokhoz való hozzájutást javaslatával elősegíti.

- A szülőkkel együttműködő, partneri kapcsolatot alakít ki, a szülői szerep eredményesebb betöltését elősegíti.
- Jó kapcsolatot tart a helyi társadalom gyermekvédelmi rendszerében érintett szervezetekkel, személyekkel.

Az alábbi esetekben fokozottan figyelemmel kíséri a gyermeke testi lelki állapotát:

Ha:

- ♥ fejlődési, beilleszkedési, magatartásbeli zavart észlel,
- ♥ sajátos törődést igényel (dyslexia, fogyatékos)
- ♥ egészségügyi problémákat tapasztal,
- ♥ nemzetiséghez tartozik,
- ♥ hátrányos, veszélyeztetett helyzetű,
- ♥ szülők egymás közötti kapcsolata rossz,
- ♥ szülő – gyermek kapcsolata nem megfelelő,
- ♥ különleges gondozásban részesül (Családsegítő Szolgálat tevékenysége)

Az óvodavezető feladatai:

- **Képviseli a gyermek és ifjúságvédelmi szempontokat**, szervezi, irányítja és személyes részvételével elősegíti ezek érvényesülését.
- A családdal és a pedagógusokkal együttműködve kiküszöböli a veszélyeztetett gyermekekre ható ártalmakat, **védi őket** a testi, lelki, erkölcsi károsodásoktól illetve ellensúlyozza a veszélyeztető hatásokat.
- A nevelési év elején **megtervezi a gyermekvédelmi munkaprogramot**.
- Munkájáról évente **beszámol** a nevelőtestületi értekezleten.
- **Kapcsolatot tart** konkrét esetekben **a Szakértői Bizottsággal**, gyámhatósággal, pártfogókkal, nevelőszülői felügyelőkkel, rendőrséggel, valamint a családokkal foglalkozó szakemberekkel.
- Rendszeresen figyeli a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályok változását, a helyi önkormányzat kapcsolódó rendeleteit, és ezt kollégái tudomására hozza.
- Segíti és szorgalmazza a veszélyeztetettség, a hátrányos helyzet kritériumainak intézményi szintű megállapítását.
- **Összehangolja a gyermekvédelmi tevékenységet** az óvodában dolgozó óvónők között.

- Nyilvántartja a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekeket, az intézkedéseket, az eredményeket.
- Elősegíti a csoportvezető óvónők felderítő tevékenységét. Szükséges esetekben családlátogatást végez a csoport óvónőivel.
- Továbbképzéseket tart az óvodapedagógusoknak.
- Részt vesz a gyermekvédelmi munka intézményi ellenőrzésében, értékelésében és minőségbiztosításában.

A gyermekvédelmi munka várható eredményei:

- Minden veszélyeztetett gyermek szerepel a gyermekvédelmi nyilvántartásban.
- Minden veszélyeztetett gyermek családja tájékoztatást kap a támogatás lehetőségeiről, és segítséget ügyeinek elintézéséhez.
- Minden rászoruló gyermek megkapja a jogosultság szerinti kedvezményeket.
- Bizalommal fordulnak felénk a szülők.
- Elfogadják javaslatainkat, segítségünket.
- Segítő szolgálatok tanácsait igénybe veszik.

VIII. AZ ÓVODA KAPCSOLATRENDSZERE

A szülő, a gyermek, a pedagógus együttműködésének formái:

Cél:

Olyan bizalmi kapcsolat kiépülése, amely a gyermek fejlődése érdekében kívánatos. Az óvodai nevelés, céljaink elfogadása a családok részéről. A szülői elégedettségének állandó figyelemmel kísérésével az igények beépülése a nevelési folyamatainkba.

Óvodapedagógus feladatai:

- A hatékony együttnevelést, család és óvoda jó kapcsolatát, a **nevelő partneri viszonyt kiépíti.**
- A gyermekek egészséges fejlesztéséért való közös felelősséget tudatosítja.
- A Pipitér Óvoda – Färberkamille Kindergarten pedagógiai programját, céljait, feladatait ismerteti, és elfogadtatja a szülőkkel.

- Óvodánk szokásait, hagyományait ismerteti a házirendben, a napirendben, a munkatervben megfogalmazottak alapján.
- Az óvodába lépést megelőzően az új gyermekek szülei számára tájékoztatást ad arról, hogyan lehet minél zökkenő mentesebbé tenni az első óvodai napokat és támogatást, segítséget nyújt az iskolához szükséges új szülői szerepkör kialakításában.
- Előzetesen ismerkedik a szülőkkel.
- Az új gyermekek érkezését úgy osztja be, hogy egy héten csak néhány új kisgyermek érkezzen, így jut elég idő az ismerkedésre, a személyes kapcsolat kialakítására.
- **Biztosítja a szülők részvételét**, hogy lehetőség szerint legyenek itt az első napokban gyermekükkel az óvodában, és „fedezzék fel” a játéklehetőségeket, az eszközöket, együtt ismerjék meg az óvónőt és a társakat. A közös ittlét addig tarthat, amíg a szülő lehetőségei megengedik, illetve a gyermek számára már nem idegen az óvoda.
- Pedagógiai **tájékoztatásokat szervez** a szülők számára a szülői értekezleteken, nyílt napokon és érdeklődés alapján egyéb fórumokon.
- Az óvoda munkatervében megjelölt pedagógiai témájú szülői értekezletekkel a családi nevelés hatékonyságát segíti.
- **A szülők igényeit, javaslatait, kéréseit, felajánlásait figyelembe veszi nevelőmunkájában.**
- Szülői értekezleten a csoportokban folyó nevelőmunka tervét ismerteti: elképzelések, a különböző nevelési területek, a kiemelt feladatok.
- Nyílt rendezvényeket szervez, melyen a szülők lehetőséget kapnak az óvodai élet szokás- és szabályrendszerének közvetlen megismerésére, gyermekük megfigyelésére.
- A szülők képviselőit meghívja az óvoda különböző fórumaira, alkotó ötleteiket, kéréseiket, igényeiket meghallgatja és lehetőség szerinti teljesíti.
- Óvodán kívül helyszíni tapasztalatszerzési lehetőségeket kér, az olyan szülők munkahelyén, ahol az óvodás csoportok nem zavarnak és számukra veszélytelen a munkaterület. (Látogatások a mentőknél, tűzoltóságon, rendőrségen.)
- Szülői kíséretet kér az óvodán kívüli tevékenységekhez, amelyek az óvodai tanulás folyamatához az ismeret-, élmény, és tapasztalatszerzésben segítenek.
- **A szülők jogainak érvényesítését segíti** az óvoda pedagógiai és szervezeti alapidokumentumainak elkészítésekor a Szülői Közösség képviselői révén PP, SZMSZ, Házirend.

Kapcsolattartás várható eredményei:

- A családok elégedettek az óvoda működésével.
- Minden szülő rendszeres tájékoztatást kap, gyermeke fejlődéséről.
- A szülők aktívan részt vesznek az óvoda rendezvényein.
- A szülők nevelési problémáikkal, gondjaikkal, bizalommal fordulnak az óvónőkhöz, akiktől segítséget kapnak.
- Azonosulnak az óvoda elveivel.

Az óvoda egyéb kapcsolatai:

- Szombathelyi Megyei Jogú Város Önkormányzata
- Szombathely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala, Egészségügyi és Közszolgálati Osztály, Köznevelési Iroda
- Szombathely Megyei Jogú Város Német Önkormányzata
- MÁK
- GAMESZ
- NYME Regionális Fejlesztő és Pedagógiai Kutató Központ
- Nevelési Tanácsadó
- Magyarországi Montessori Egyesület
- Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat
- Klebelsberg Intézményfenntartó Központ

Kapcsolatok más nevelési színterekkel:

- Családok
- Óvodák (Szombathely város óvodái)
- Gyermeksziget Montessori Óvoda
- Iskolák (Reguly Antal német nemzetiségi általános iskola, Simon István Utcai Általános Iskola, a Derkovits Gyula Általános Iskola, valamint a Váci Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény.)
- Bölcsődék (Csicsergő és Napraforgó Bölcsőde)

Az óvoda nevelőmunkáját segítő intézmények:

- Szakértői Bizottság
- Gyermekotthon
- Gyermekjóléti Szolgálat

Az óvoda egészségre nevelő munkáját segítő intézmények és személyek:

- Az óvoda gyermekorvosa, fogorvosa
- Az óvoda védőnője
- Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat

A gyermekek műveltségét gazdagító intézmények:

- Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ
- Művelődési házak (Agora Szombathelyi Kulturális Központ)
- Színház, bábszínház
- Múzeumok, kiállítóterem
- Gyermekkönyvtár

IX. A SAJÁTOS NEVELÉS IGÉNYŰ GYERMEKEK NEVELÉSE, HABILITÁCIÓS, REHABILITÁCIÓS TEVÉKENYSÉGEK

Óvodánk részt vesz a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján integrált nevelésre javasolt sajátos nevelési igényű – az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő beszéd fogyatékos gyermekek óvodai nevelésében, amennyiben intézményünk a gyermek körzetes óvodája.

Óvodai nevelési programunk elkészítésekor, valamint napi munkánk során ezért figyelembe vesszük a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvében foglaltakat.

Az integrált nevelésre vonatkozó általános alapelveink:

- A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében is általános nevelési célkitűzéseink megvalósítására törekszünk

- Kiemelt célunk elősegíteni e gyermekek alkalmazkodó készségének, akaraterejének, önállóságának, érzelmi életének fejlődését.
- Biztosítjuk a sajátos nevelési igény szerinti környezetet, tárgyi és személyi feltételeket. Amennyiben a személyi feltételeink hiányosak, utazó gyógypedagógiai szolgáltatást igénylünk az arra kijelölt intézménytől.
- A rehabilitációs tevékenységünket team-munkában kialakított és szervezett folyamatban valósítjuk meg. A team munkában a gyógypedagógus, a gyermeket nevelő óvónők és dajkák vesznek részt.
- Rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő terápiás programjaink jellemzően az óvodai pedagógiai programba, így a napi óvodai életbe beágyazottan valósulnak meg, a gyermekek szakvéleményben foglalt valós igényeihez igazodóan, a gyógypedagógus közreműködésével elkészített éves „Egyéni fejlesztési terv” szerint.
- Az egyéni igényekhez igazodó foglalkoztatás megvalósulás érdekében rugalmas szervezeti kereteket alakítunk ki.
- A sajátos nevelési igényű gyermekkel végzett munkánk során arra törekszünk, hogy kihasználjuk mindazon lehetőségeket személyiségük –így különösen a befogadás, empátia fejlesztése, a segítő viselkedésformák és tevékenységek tanítása-fejlesztésére, amit a sérült társaikkal való együttélés nyújt.
- Az elfogadás szemléletét úgy alakítjuk, hogy tartózkodunk mindazon viselkedésminták adásától, amely a sérült gyermekek különbözőségét hangsúlyozza.
- Munkánkkal közvetve segítjük a társadalom befogadó szemléletének kialakítását.
- Fokozott figyelmet fordítunk a sajátos nevelési igényű gyermekek és családjaik esetében az adatvédelemmel és a személyiségjogokkal kapcsolatos szabályok betartására.

A rehabilitáció általános célja:

- a sérült funkciók fejlesztése, újak kialakítása
- A sérült funkciókkal egyensúlyban a meglévő funkciókra való támaszkodás, ezek fejlesztése
- Amennyiben speciális eszközök használata szükséges, ezek elfogadtatása, a használat tanítása

A habilitáció fő területei:

- az észlelés – vizuális, akusztikus, taktilis, vesztibuláris, kinezteziás- fejlesztése
- a motoros készségek fejlesztése
- a beszéd-és nyelvi készségek fejlesztése, szükség esetén alternatív kommunikációs eszköz használatával
- a szociális készségek fejlesztése
- a kognitív készségek fejlesztése
- az önellátás készségeinek fejlesztése

A habilitáció részben a többi gyermekkel végzett munka során, differenciált bánásmóddal és eszközökkel, részben egyéni vagy kiscsoportos formában valósul meg.

A sajátos nevelési igényű gyermekekkel végzett munkánkra vonatkozó eljárás:

- Évnyitó szülői értekezleteinken rendszeresen tájékoztatást adunk a szülőknek az integrált nevelésre vonatkozó főbb tudnivalókról, az erre vonatkozó eljárásiszabályainkról.
- Fokozott figyelmet fordítunk az újonnan felvett gyermekek esetleges problémáinak feltárására, a nevelési tanácsadó, majd a szakértői és rehabilitációs bizottság bevonásával közreműködünk a sajátos igények mielőbbi feltárásában.
- Tájékoztatjuk a szülőket, hogy integrált nevelésben abban az esetben vehet részt gyermekük, ha optimális fejlődését ez a forma biztosítja leginkább, ezt a szakvélemény megállapítja.
- Helyhiány esetén elsőbbséget élveznek az óvodába már a sérülés megállapítása előtt felvett gyermekek. A helyhiányt az óvoda vezetője saját jogkörében írásban 8 napon belül jelzi a szakértői és rehabilitációs bizottság felé.
- A gyermekek csoportba való beosztásakor tartózkodunk a sajátos nevelési igényű gyermekek elkülönítésétől. Az egy csoportban elhelyezett gyermekek irányszáma 1-2 fő, a mindenkori számot éves munkatervünk mellékleteként határozzuk meg, erről az óvodai nevelőtestület meghallgatása után, a fogyatékosság típusát, a speciális igények mértékét figyelembe véve az óvodavezető dönt.
- Abban az esetben, ha az integrált nevelésre javasolt gyermek a feltételek biztosítása után sem fejlődik megfelelően, illetve adaptációs készségei nem teszik lehetővé a

többi gyermekkel való együttnevelést, 1-3 hónapos megfigyelési idő után ismételt szakértői vizsgálatát kérjük.

X. A pedagógiai program megvalósításához szükséges eszközök és felszerelések jegyzéke

A Pedagógiai Programunk megvalósításához az alábbi eszközök felszerelések szükségesek (az összeállításnál figyelembe vettük a 2012 (VIII.31.) EMMI rendeletet)

Montessori eszközrendszer	Német nemzetiségi nevelés	Kézművesség
Keretek	Bausteine Kindergarten 1-12	Agyag és megmunkáló eszközei
Hengersorok	Deutsch für Kinder	Kézi korongok, ÉGETŐ KEMENCE
Rózsaszín torony	Spiel mit!	Máz az agyagra
Barna hasábsor	Der Igel kommt!	Fonalak, szövőkeretek, szövőbabák, szarvacskák
Színparók	Die schönsten alten Kinderlieden	Ruhaanyagok, selymek, gyapjú
Színárnyalatok	Puppen Theater	Ruhafestékek, textildfesték
Zörejdobozok	101 Spiele	Gyertya, viasz, kanóc
Tapintást fejlesztő eszközök	Deutsch im Kindergarten	Nád, szizál
Szaglóérzék fejlesztő eszközök	egyéb német nyelvű pedagógiai könyvek és mesekönyvek	Kukorica csuhé
Hőérzékelést fejlesztő eszközök	CD –DVD lejátszók, magnó, német hanganyag	termések
Formaérzékelést fejlesztő eszközök	nemzetiségi viselet a gyermekeknek (szoknya, kötény, fiúknak: nyakkendő)	varráshoz: tű, cérna, olló
Orsós doboz	fényképezőgép, kamera	varrógép
Piros – kék rúd	Présgép – Erntedankfest	
Dörzspapír számjegyek	Jelmezek, lampionok – St. Martin Tag	
Gyöngyrudak		
Piros korongok		
Seguin tábla		
Síkidomok		
Mértani testek, élősarok		
Térképek, földgömb, naptár		
Pedagógusok által készített Montessori jellegű eszközök számos fajtája.		

Irodalomjegyzék

- B.Méhes Vera: Montessori pedagógiai rendszere és alkalmazása az óvodában Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest, 1997.
- Maria Montessori: A gyermek felfedezése. Herder Kiadó, Budapest, 1995.

Fordította: Balassa Sándorné

Dömök Szilvia

Hoffer Éva

Kovásznai Kató

- Magyarországi Montessori Óvodai Program
- Óvodai nevelés országos alapprogramja
- Forrai Katalin: Ének-zene az óvodában EDITRO MUSICA BT 1974.Budapest
- Mérei Ferenc - Binét Ágnes: Gyermeklélektan.
- Porkolábné dr. Balogh Katalin: Kudarc nélkül az iskolában.
- Dr. Székely Lajos: Az egészségnevelés elmélete és gyakorlata az óvodában.....
- A Montessori Műhely című folyóirat minden száma. (Magyarországi Montessori Egyesület kiadása, Budapest, 1992-1998.)

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

1. Véleményezte

Dátum

Szülői Közösség

2. Elfogadta

Dátum

Nevelőtestület

3. Jóváhagyta

Dátum

Óvodavezető

4. Érvényességi nyilatkozat 2013. szeptember 1-től visszavonásig.

5. Felülvizsgálat, értékelés időpontja: 5 évente

6. Módosítás előírásai

- Törvényi változás esetén
- Feladatváltozás esetén
- A nevelőtestület 2/3-os többségi kezdeményezése alapján, a nevelőtestület dönt a módosítás elfogadásáról.
- Írásbeli előterjesztés nevelőtestületnek, óvoda vezetőségnek.

7. Nyilvánosságra hozatala:

A fenntartó és a partnereink által megtekinthető a vezetői irodában és minden csoportszobában.

